

UiO : **Det juridiske fakultet**

Oppfriskning av fraværdommer fra forliksrådet ved ID-tyveri

En grensedrøgning av når fraværdommer fra forliksrådet kan oppfriskes ved saker om ID-tyveri etter tvisteloven § 16-12, jf. § 6-14 fjerde ledd

Kandidatnummer: 573

Leveringsfrist: 25.04.2023

Antall ord: 17 894

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Tema og problemstilling.....	1
1.2	Rettskildebildet og metode	4
1.3	Begreper og avgrensninger	5
1.3.1	Begreper	5
1.3.2	Avgrensninger	5
2	OPPFRIKNING I FORLIKSRADET	6
2.1	Innledning.....	6
2.2	Forhistorie.....	6
2.3	Rettslig regulering	8
3	VILKÅR FOR OPPFRIKNING I TVISTELOVEN § 16-12	11
3.1	Innledning.....	11
3.2	Gyldig fravær.....	12
3.2.1	Fristoversittelser	12
3.2.2	Møtefravær	13
3.2.3	Bebreidelse	13
3.3	Urimelig å nekte parten videre behandling på grunn av forsømmelsen	14
3.3.1	Forsømmelsens karakter.....	15
3.3.2	Partens interesse i å foreta prosesshandlingen	16
3.3.3	Hensynet til motparten	17
3.3.4	Hensynet til tillitsfull behandling.....	17
3.3.5	Hensynet til kontradiksjon	18
4	TYPETILFELLER AV ID-TYVERI.....	19
4.1	Innledning.....	19
4.2	Typetilfelle 1: Endret folkeregistrert adresse	19
4.2.1	Hendelsesforløp.....	19
4.2.2	Gyldig fravær	20
4.2.3	Urimelighet	22
4.3	Typetilfelle 2: Skjult post	24
4.3.1	Hendelsesforløp.....	24
4.3.2	Gyldig fravær	25
4.3.3	Urimelighet	26
4.4	Typetilfelle 3: Vold og truende atferd	30

4.4.1	Hendelsesforløp.....	30
4.4.2	Gyldig fravær	31
4.4.3	Urimelighet	33
5	FRIST VED FRISTOPPPFRISKNING I TVISTELOVEN § 6-14 (4).....	35
5.1	Innledning.....	35
5.2	En absolutt frist på to måneder for saker i forliksrådet	35
5.2.1	En stadfestelse av to måneders fristen.....	38
5.3	Nullitet som avlastning for absolutt frist på to måneder	38
5.3.1	Forkynnelse	42
6	ID-TYVERI OG RETTSSIKKERHET I KONTEKST AV EMK ART. 6.....	46
6.1	Innledning.....	46
6.2	Har EMK art. 6 nr. 1 anvendelse i forliksrådet?.....	47
6.2.1	Saklig anvendelsesområde	47
6.2.2	Har rettergangsgarantiene i EMK art. 6 nr.1 anvendelse på prosessen i forliksrådet?.....	48
6.3	«Fair hearing».....	49
6.3.1	Krav til en kontradiktorisk rettergang	49
6.3.2	Krav til en tilgjengelig domstolsbehandling	50
7	AVSLUTNING.....	52
8	REFERANSELISTE	54

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

En økende digitalisering av samfunnet har ført til at man i stor grad er blitt avhengig av elektroniske betalingsløsninger i hverdagen. Elektroniske betalingsløsninger er nødvendig både for å kjøpe varer og tjenester, utføre økonomiske transaksjoner, stifte kreditt eller til opptak av lån. Digitaliseringen av samfunnet har erstattet kontanter med en innfasing av elektroniske betalingsløsninger. Det er i dag store pengesummer som behandles ved bruk av elektroniske betalingsløsninger, eksempelvis betalingskort og nettbank via bruk av BankID. Dette medfører en risiko for økonomisk tap dersom en tredjeperson går til misbruk av de elektroniske betalingsløsningene ved å utgi seg for å være innehaver, et såkalt identitetstyveri.

Et identitetstyveri er når noen stjeler personlige opplysninger for å utgi seg for å være innehaver. Dette kan for eksempel skje ved kjøp av varer, åpning av en bankkonto, registrering av telefonabonnement eller søk om kredittkort og opptak av lån, herunder ved bruk av en annen identitet enn sin egen.¹ Forekomsten av ID-tyveri er bekymringsverdig, 150 000 mennesker ble rammet av ID-tyveri i perioden mellom 2020 til 2022.² Dette har i stor grad med at dagens BankID-ordning ikke er tilstrekkelig når det kommer til sikkerhet. Det kan inngås låneavtaler på flere millioner kroner kun ved en to-trinns identifisering med kodebrikke og personlig passord.

Hvis det utføres et ID-tyveri ved opptak et lånebeløp, trenger svindler kun tilgang på personlig passord og kodebrikke til identitetsinnehaver. Dette bidrar til at ID-tyveri særlig i nære relasjoner, for eksempel i familier, er meget overkommelig. Hvis man for eksempel har et par som er samboere, er det naturlig å ha kodebrikken liggende i leiligheten sin. Det er dermed kun det personlige passordet som er et hinder for å utføre et ID-tyveri. Det personlige passordet er imidlertid ikke vanskelig å tilegne seg. Hvis svindler ser over skulderen til samboeren sin idet hun skriver inn det personlige passordet, er det tilstrekkelig for å tilegne seg det personlige passordet. Da har svindler tilgang både på kodebrikke og det personlige passordet.

¹ Kind (2022)

² Norsis (2022) s. 2

For å ivareta rettsikkerheten til ID-tyveri-ofre er det helt nødvendig å ha rettsregler som ivaretar rettighetene til ofrene av ID-tyveri, samt en mulighet til å få en prøvelse av saken sin i et tvisteløsningsorgan. For rettsreglene ser man i dag at det er innført et noe strengere vern for å ivareta rettighetene til ofre av ID-tyveri.³ Det er imidlertid slik at innføringen av et sterkere vern ikke på egenhånd kan ivareta rettsikkerheten til ofre av ID-tyveri. De må også ha et tvisteløsningsorgan hvor rettsreglene kan håndheves. Det er ikke nok å *ha* rett, man må også *få* rett.

Forliksrådet skal legge til rette for en behandling av saker ved at partene ved mekling eller dom kan få en *enkel, hurtig og billig* løsning av saken.⁴ Dette gir ID-tyveri-offer et mulighet til å få en løsning av saken på en overkommelig måte, i motsetning til en behandling i tingretten som blant annet bringer med seg en kostbar behandling av saken med advokatutgifter. For mennesker i en økonomisk sårbar situasjon, som følge av et ID-tyveri, er det derfor helt essensielt å kunne prøve saken sin for forliksrådet. Det er imidlertid slik at et ID-tyveri-offer som har et krav mot seg om et utestående lånebeløp el., sjeldent er kjent med at det foreligger utestående krav hos en eller flere banker. Det er utbredt problem at svindler forhindrer offeret av ID-tyveriet å få kjennskap til at det foreligger et ID-tyveri, herunder utestående krav hos en eller flere banker. Dette utføres ved at svindler for eksempel søker lånebeløpet med en annen postadresse, telefonnummer, e-post el., og skjuler ID-tyveriet for offeret. Dette innebærer at offeret ikke er kjent med at hun er utsatt for et ID-tyveri. Det foreligger derfor ikke noe behov for å klage inn saken til forliksrådet. Det medfører at det er banken som tar saken til forliksrådet, slik at de kan få tvangsgrunnlag for det utestående lånebeløpet.

Forliksrådet sender ut innkalling til klagemotpart ved vanlig postgang til folkeregistrert adresse. Det er ikke et krav om mottakskvitteringer i forliksrådet.⁵ For et offer av ID-tyveri som er klaget inn til forliksrådet er dette problematisk, da dette medfører en risiko for at forliksrådets dokumenter ikke kommer frem til klagemotpart. Hvis svindler har endret folkeregistrert adresse eller skjuler posten til offeret, medfører dette at offeret av ID-tyveriet ikke blir kjent med at det foreligger en innkalling til forliksrådet. Forliksrådene kan avsi fraværdom om innklagede ikke inngir tilsvarende eller møter til rettsmøte i forliksrådet.⁶ Forliksrådet avgjør da saken i tråd med

³ Se HR-2022-1752-A og HR-2020-2021-A

⁴ Tvisteloven § 6-1 (1)

⁵ Domstolloven § 163 bokstav a, jf. postforkynningsforskriften § 4 (2)

⁶ Tvisteloven § 6-10, jf. 16-10

klagers påstand, med mindre den er åpenbart uriktig.⁷ Det innebærer at klager får medhold uten at klagemotpart har fått kommet med sin side av saken. Dette medfører en risiko for at saken får et materielt uriktig resultat. Dette får meget uheldige konsekvenser, særlig på grunn av at innklagede ikke får fremmet sin side av saken. Forliksrådet får ikke kjennskap til at det foreligger et ID-tyveri i saken, og dette bidrar til at saken ikke er tilstrekkelig redegjort for når det fattes avgjørelse om fraværdom i saken. ID-tyveri-offeret vil heller ikke få kjennskap til at det er avsagt fraværdom i forliksrådet, da dette også er noe svindler naturligvis vil forsøke å forhindre offeret å få kjennskap i.

For offeret av ID-tyveriet er det først når kravet blir tvangsinnrevet, for eksempel ved utleggstrekk i lønn, man blir kjent med at man er utsatt for et ID-tyveri. Det er en tyngende situasjon å befinne seg i. Hele livet til offeret er snudd på hodet, man er utsatt for et ID-tyveri, har kanskje flere utestående lånebeløp på opptil flere millioner kroner hos flere banker og det foreligger fraværdom i en eller flere av kravene. Det er derfor helt essensielt at det foreligger en adgang til oppfriskning av saker i forliksrådet, slik at et offer av et ID-tyveri får muligheten til å få en realitetsprøving av saken sin. En oppfriskning av saken innebærer at en part søker om fristsettelse hvor en frist allerede er utløpt, enten for møtefravær eller fristoversittelse ved tilsvarende.⁸

Utgangspunktet etter § 6-14 (4) er at klagemotpart kan kreve oppfriskning inntil én måned etter en fraværdom foreligger, med den begrensning at reglene i §§ 16-12 til 16-14 ikke gjelder. Det kan videre gis oppfriskning mot oversittelse av denne månedsfristen, såkalt fristoppfriskning, hvor det ikke foreligger noen begrensning mot §§ 16-12 til 16-14.⁹ Fokuset i avhandlingen vil ligge på reglene om fristoppfriskning. Temaet er med disse reglene om oppfriskning av fraværdommer fra forliksrådet etter tvisteloven § 16-12, jf. § 6-14 (4).

Avhandlingen tar sikte på å besvare følgende spørsmål: I hvilke tilfeller kan en sak om ID-tyveri oppfriskes i forliksrådet etter tvisteloven § 16-12? Det vil sees nærmere på tre ulike typetilfeller av ID-tyveri for å besvare dette spørsmålet, henholdsvis; (1) i saker hvor folkeregistrert adresse er endret, (2) saker hvor post er skjult og (3) saker om vold og truende atferd. Det

⁷ Tvisteloven § 16-10 (2)

⁸ Skoghøy (2022) s. 726

⁹ Prop. 62 L (2017-2018) s. 49

vil vurderes både om oppfriskning kan gis som følge av at man har «gyldig fravær» og som følge av at det vil være «urimelig» å nekte parten oppfriskning.

1.2 Rettskildebildet og metode

Avhandlingen er en rettsdogmatisk analyse av når oppfriskning kan skje i forliksrådet ved saker om ID-tyveri. Det blir brukt alminnelig juridisk metode i avhandlingen for å vurdere når oppfriskning kan skje.¹⁰ Den sentrale rettskilde for avhandlingen er tvisteloven (2005). Formålet med tvisteloven er å tilrettelegge for en *rettferdig, forsvarlig, rask, effektiv og tillitsskapende* behandling i offentlig rettergang for *uavhengige og upartiske* domstoler.¹¹ Fokuset i avhandlingen er på lovens ordlyd, forarbeider og rettspraksis.

Ved endringslov av 2018 ble det innført regler om oppfriskning av fraværdommer i forliksrådet.¹² Regelverket er lite behandlet i teorien. Tolkningen av lovendringen vil i stor grad basere seg på lovendringen sin lovtekst, forarbeider og rettspraksis.

Det er begrenset med rettspraksis fra Høyesterett ved enkelte av områdene i avhandlingen. Dette gjelder særlig ved vurderingen av typetilfellene av ID-tyveri etter tvl. § 16-12. Den praksis som foreligger fra Høyesterett vil ha mest rettskildemessig vekt. På grunn av noe manglende rettspraksis fra Høyesterett vil det vises til avgjørelser fra lagmannsretten for å illustrere hvordan enkelte vurderinger kan foretas. Det er i denne sammenheng viktig å bemerke at underrettspraksis har lavere rettskildemessig vekt.

Det vil i avhandlingen redegjøres for en vurdering av rettstilstanden mot EMK art. 6 nr. 1. For denne vurdering vil det vises til saker fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) som grunnlag for tolkningen av EMK art. 6 nr. 1. De norske domstoler plikter å respektere tolkningen som er lagt til grunn av EMD når konvensjonen anvendes i norsk rett.¹³ Se punkt 6.1. for en nærmere redegjørelse av EMK art. 6 nr. 1 sin betydning for norsk rett.

¹⁰ Eckhoff (2001) s. 22

¹¹ Tvisteloven § 1-1 (1)

¹² Endringslov om domstolen mv. om § 6-14 (4)

¹³ Rt. 2000 s. 996 s. 1007

1.3 Begreper og avgrensninger

1.3.1 Begreper

For denne avhandling vil begrepene *klager* og *klagemotpart* brukes for å beskrive partene i rettsmøte for forliksrådet. Klager er den som fremmer en klage til forliksrådet, imens innklagede er klagemotpart. Begrepet klager vil gjennomgående brukes for å omtale banken og begrepet klagemotpart vil gjennomgående brukes for å omtale ID-tyveri-offeret. For øvrig vil begrepet svindler brukes for å beskrive hvem som har utført ID-tyveriet mot klagemotparten.

1.3.2 Avgrensninger

Det avgrenses mot saker som er avgjort etter § 16-9 eller § 16-10, herunder oppfriskning når avgjørelsen er avsagt med «urette», jf. tvl. § 16-12. Dette er en form for oppfriskning som tar for seg saksbehandlingsfeil.¹⁴ En avgjørelse er avsagt med «urette» når de alminnelige eller spesielle vilkårene for en avvisning eller fraværdom ikke var til stede.¹⁵ For eksempel at tilsvarsfristen ikke var oversittet fra klagemotpart sin side eller om det foreligger mangler ved det innholdsmessige i avgjørelsen, som rettsanvendelse, bevisvurdering eller mangelfullt innhold i dommen.¹⁶

Tilfellet gjør seg ikke relevant for sakene om ID-tyveri som vil behandles i denne avhandlingen. For det første vil det i denne avhandlingen tas utgangspunkt i at tilsvarsfrist er oversittet. For det andre har som regel klagemotpart ikke redegjort for sin side av saken, ettersom det er avsagt fraværdom. Det er følgelig ikke grunnlag for å komme til at rettsanvendelsen, bevisvurderingen eller innholdet i dommen er mangelfull på tidspunktet for avsagt fraværdom.

¹⁴ Skoghøy (2022) s. 743

¹⁵ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 427

¹⁶ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 427.

2 Oppfriskning i forlikrådet

2.1 Innledning

For å skille de ulike former for oppfriskning, omtaler Skoghøy (1) oppfriskning for fristoversittelser for *fristoppfriskning*, (2) oppfriskning for møtefravær for *møteoppfriskning* og (3) oppfriskning av fraværsavgjørelser for *avgjørelsesoppfriskning*.¹⁷ En oppfriskning av en fristoversittelse eller møtefravær betegnes med dette som en dispensasjon fra fristen eller fremmøteplikten, imens oppfriskning av en fraværsavgjørelse betegnes som et rettsmiddel.¹⁸ Dette innebærer i all hovedsak at frist- og møteoppfriskning på den ene siden har til virkning å forhindre fraværsvirkninger, imens avgjørelsesoppfriskninger på den annen side har til virkning å reparere fraværsvirkningen. Fokuset i denne oppgaven er på frist- og møteoppfriskning.

2.2 Forhistorie

Twistemålsloven av 1915 inneholdt etter ikrafttredelse regler som ga adgang til å begjære oppfriskning mot fraværdommer i forlikrådet. Ordningen ble imidlertid opphevet i 1935.¹⁹ Forarbeidene til endringsloven begrunner dette med at reglene om oppfriskning ble for «innviklede og vanskelige å praktisere».²⁰ I 1986 ble det foretatt et nytt forsøk på å innføre regler for oppfriskning i forlikrådene.²¹ Dette hadde sin bakgrunn i at samfunnet hadde endret seg, hvor man blant annet så at en utvikling av uoversiktlige forhold og økt saksmengde i byene innebar økt risiko for at forliksklager ikke kom frem til innklagede.²² Dette ble forsøkt avlastet med å igjen innføre regler som regulerte oppfriskning.

Twistemålsutvalget i NOU 2001:32 A var kritiske til at fraværdommer fra forlikrådet kunne begjæres oppfrisket. Kritikken var basert på at oppfriskning av fraværsavgjørelser medfører enda en behandling i forlikrådet. Dette innebar at muligheten til å få en sak endelig løst i forlikrådet ville bli mindre enn ved den alminnelige domstolen. Forlikrådets hensikt er å være et

¹⁷ Skoghøy (2022) s. 726

¹⁸ Skoghøy (2022) s. 726

¹⁹ Lov av 21. juni 1935 nr. 8 om forandring i rettergangslovene.

²⁰ Ot.prp.nr.23 (1935) s. 16.

²¹ Lov av 27. juni 1986 nr. 48 om endringer i rettergangslovgivningen

²² NOU 2001:32 A s. 314

enkelt og billig tvisteløsningstilbud. Ved å innføre regler om adgang til oppfriskning av fraværdommer, vil saksbehandlingen med dette ta lengre tid. En adgang til oppfriskning representerer dessuten en unødig lang og dyr prosess, ettersom det må forventes at en part som får avslag på sin begjæring om oppfriskning ofte bringer avslaget inn for tingretten. I tillegg ble reglene om oppfriskning betegnet som forholdsvis kompliserte. De egnet seg følgelig ikke godt for å bli anvendt av en lekmannsdomstol, herunder forliksrådet.²³

Departementet var enig i at det ikke skulle være adgang til å begjære oppfriskning mot forsømmelser i forliksrådet.²⁴ Igjen, ble dermed adgangen til å oppfriske fraværdommer i forliksrådet avvirket. Dette har imidlertid endret seg med tiden, og i dag har man åpnet for en adgang til å få oppfriskning av saker i forliksrådet.²⁵

I dag følger det av tvl. § 6-14 (4) at den som har fått en fraværdom mot seg i forliksrådet kan få den oppfrisket. Denne endringen ble foretatt for å forenkle adgangen og senke terskelen for å kunne oppfriske det store antallet fraværdommer som avsies i forliksrådene. Hensynet var å bevare rettssikkerheten til klagemotparter som får avsagt uriktige fraværdommer imot seg. Terskelen for oppfriskning skal derfor være så lav som mulig.²⁶

For saker om ID-tyveri er dette særdeles viktig. Det har i stor grad med at det er en risiko for post ikke kommer frem til klagemotpart. Det er heller ikke mottakskvitteringer for innkalling til forliksrådet, noe som medfører en risiko for at det blir avsagt fraværdom i saker hvor klagemotpart ikke er kjent med at det foreligger en sak for forliksrådet. I saker om ID-tyveri er det et utbredt problem at svindler skjuler post eller endrer folkeregistrert adresse slik at innkalling ikke mottas av klagemotpart. Dette resulterer i at svindelofferet får en fraværdom mot seg uten å være klar over at man i det hele tatt er innkalt til forliksrådet. Det blir derfor relevant å se til hvordan reglene for oppfriskning i forliksrådet er regulert, for å se om en adgang til oppfriskning kan avlaste dette problemet.

²³ NOU 2001:32 A s. 314.

²⁴ Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 107–109.

²⁵ Endringslov om domstolen mv. om § 6-14 (4)

²⁶ Prop. 62. L (2017-2018) s. 37

2.3 Rettslig regulering

Fokuset i denne avhandlingen er rettet mot fraværdommer i forliksrådet, hvilket er regulert av § 6-6 tredje ledd. Fraværsvirkningen i forliksrådet kan oppheves ved oppfriskning, jf. § 6-14 fjerde ledd. For fristoversittelser eller møtefravær som medfører fraværsvirkning, er det slik at virkningen kan forhindres ved frist- eller møteoppfriskning.²⁷

Det er bare fristoversittelser eller møtefravær som har fraværsvirkning hvor det kan gis frist- eller møteoppfriskning. For forliksrådet er et eksempel på fristoversittelse at man ikke har levert inn tilsvaret etter § 6-4 tredje ledd, jf. § 6-10 andre ledd bokstav b innen tilsvarsfrist fastsatt av forliksrådet. Et eksempel på møtefravær i forliksrådet er at enten klager eller klagemotpart uteblir fra rettsmøte i forliksrådet. Hvis klager uteblir fra rettsmøte, *skal* saken avvises.²⁸ Hvis klagemotparten uteblir fra rettsmøte, *kan* det under nærmere bestemte betingelser avsies fraværdom.²⁹

Tvistelovens kapittel 6 inneholder regler som gjelder for behandlingen i forliksrådet. Utgangspunktet etter tvl. § 6-1 andre ledd er at reglene for behandlingen i forliksrådet kan suppleres av enkelte av tvisteloven sine øvrige bestemmelser *så langt de passer* og ikke annet er bestemt i kapittel 6. Det fremgår av bestemmelsen:

«Reglene i lovens første, fjerde og femte del gjelder for forliksrådet så langt de passer og ikke annet er bestemt i dette kapittel»

Det innebærer at de generelle reglene i tvistelovens kapittel 16 om oppfriskning får anvendelse for forliksrådet «så langt de passer og ikke annet er bestemt i dette kapittel». Det er først relevant å se til oppfriskningsbestemmelsen for forliksrådet. Det kan på dette grunnlag vurderes om det de generelle reglene i kapittel 16, herunder tvl. § 16-12, får anvendelse i saker for forliksrådet.

Oppfriskning i forliksrådet er regulert av tvl. § 6-14 fjerde ledd. Det fremgår av denne bestemmelse:

²⁷ Skoghøy (2022) s. 733

²⁸ Tvisteloven § 6-6 (3)

²⁹ Tvisteloven § 6-6 (3)

«Har forlikrådet avsagt fraværdom, kan klagemotparten kreve oppfriskning. Reglene i §§ 16-12 til 16-14 gjelder ikke. Fristen for å kreve oppfriskning er én måned. Det kan gis oppfriskning mot oversittelse av fristen. Forlikrådets beslutning om oppfriskning kan bare ankes dersom den nekter oppfriskning. Oppfriskning etter første punktum kan kun kreves én gang i samme sak. I stedet for oppfriskning, kan klagemotparten ta ut stevning til tingretten etter første ledd. Det kan for øvrig ikke begjæres oppfriskning i forlikrådet»

Det følger av tvl. § 6-14 fjerde ledd første til tredje punktum at klagemotparten kan kreve oppfriskning innen én måned etter forlikrådet har avsagt fraværdom. Reglene i §§ 16-12 til 16-14 gjelder ikke for denne månedsfristen. Denne formen for oppfriskning er omtalt som avgjørelsesoppfriskning.³⁰

Det følger videre av § 6-14 (4) fjerde punktum at det kan gis oppfriskning mot oppfriskningsfristen, såkalt fristoppfriskning.³¹ Det er ikke redegjort for på hvilke grunnlag denne fristoppfriskningen skal vurderes i saker for forlikrådet. Det kan imidlertid trekkes en naturlig slutning at regelen må suppleres av reglene i kapittel 16 om oppfriskning, jf. tvl. § 6-1 andre ledd.

Det fremgår av Prop. 62 L (2017-2018) om fristoppfriskningen at: «Det kan gis oppfriskning mot oversittelse av fristen etter vilkårene i § 16-12».³² Dette utgangspunkt er videre fulgt opp av Høyesterett i HR-2022-2469-A. Se punkt 5.2 for nærmere redegjørelse av avgjørelsen. Høyesterett uttaler i avsnitt 34:

«Når det derimot gjelder krav om fristoppfriskning, inneholder § 6-14 fjerde ledd ikke regler som avviker fra dem som fremgår av §§ 16-12 til 16-14. Selv om ordlyden ikke er klar, er det, når § 6-14 fjerde ledd ses i sammenheng, nærliggende å lese andre punktum slik at den knytter seg til første punktum – avgjørelsesoppfriskning – og ikke til fjerde punktum – fristoppfriskning»

Det er med dette en *ubetinget* månedsfrist for oppfriskning av fraværdommer i forlikrådet etter tvl. § 6-14 fjerde ledd annet punktum. Denne månedsfristen gjør seg imidlertid sjeldent

³⁰ HR-2022-2469-A avsnitt 24

³¹ HR-2022-2469-A avsnitt 26

³² Prop. 62 L (2017-2018) s. 49

relevant for svindelofre, da det ofte er helt tilfeldig når et svindeloffer får kjennskap til at det foreligger en fraværdom mot dem. Det at det foreligger en fraværdom, er noe det først er naturlig å få kjennskap til når kravet blir tvangsinnndrevet med fraværdommen som tvangsgrunnlag.³³ Det er i de fleste saker derfor relevant for ID-tyveri-offeret å begjære oppfriskning etter reglene om fristoppfriskning. Det er etter redegjørelsen overfor klarlagt at tvl. § 6-14 fjerde ledd fjerde punktum åpner for en adgang til å begjære fristoppfriskning etter de generelle vilkårene i tvl. § 16-12. Dette blir derfor relevant å se nærmere til vilkårene i tvl. § 16-12 for å danne et grunnlag for hvordan sakene om ID-tyveri kan oppfriskes.

³³ Tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1 (2) bokstav a

3 **Vilkår for oppfriskning i tvisteloven § 16-12**

3.1 **Innledning**

Vilkårene for oppfriskning fremgår av tvl. § 16-12. Det fremgår av bestemmelsen:

«(1) Oppfriskning skal gis en part som hadde gyldig fravær etter annet ledd og ikke kan bebreides for å ha unnlatt å søke fristen forlenget eller rettsmøtet omberammet i tide. Er saken avgjort etter § 16-9 eller § 16-10, skal oppfriskning dessuten gis når avgjørelsen er avsagt med urette.

(2) Det er gyldig fristoversitting når hindringer utenfor partens kontroll gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide. Om gyldig møtefravær gjelder § 13-4.

(3) I andre tilfeller kan oppfriskning gis om det ville være urimelig å nekte parten videre behandling av saken på grunn av forsømmelsen. Ved avgjørelsen legges særlig vekt på forsømmelsens karakter, partens interesse i å foreta prosesshandlingen og hensynet til motparten.»

En naturlig språklig forståelse av bestemmelsen viser at oppfriskning skje på tre ulike grunnlag; (1) ved «gyldig fravær» hvor parten ikke kan bebreides for å ha unnlatt å søke fristen forlenget eller rettsmøtet omberammet i tide, (2) om saken er avgjort etter § 16-9 eller § 16-10 om avgjørelsen er avsagt med «urette» og (3) om det ville vært «urimelig» å nekte parten videre behandling av saken på grunn av forsømmelsen.

Første ledd av bestemmelsen er en skal-regel, hvilket fastslår at oppfriskning *skal* gis ved gyldig fravær hvor parten ikke kan bebreides for å ha unnlatt å søke fristen forlenget eller møtet omberammet. Tredje ledd er en kan-regel, som gir en mulighet til oppfriskning i de tilfellene som ikke omfattes av første ledd, herunder en skjønnsmessig vurdering. Det kan med dette virke som at hovedregelen ved oppfriskning er bestemmelsens første ledd om «gyldig fravær», hvor tredje ledd om «urimelighet» i større grad fungerer som en sikkerhetsventil.

Det fremgår av NOU 2001:32 B s. 921 at første ledd «angir når en part har krav på oppfriskning uten noen skjønnsmessig vurdering fra rettens side». Det uttales videre om tredje ledd at «en part som kan bebreides for å ha unnlatt [å søke om utsettelse eller omberammelse], vil ikke ha krav på oppfriskning, men må henvises til å søke om dette etter [tredje ledd].» Dette utgangspunkt er opprettholdt i proposisjonen til loven, hvor det fremgår at tredje ledd gir en adgang til oppfriskning etter en friere vurdering, forutsatt at parten ikke har krav på oppfriskning etter første ledd.³⁴

I den videre vurdering vil det redegjøres nærmere for reguleringen av gyldig fravær og urimelighetsvurderingen i § 16-12.

3.2 Gyldig fravær

Tvisteloven regulerer hva som kvalifiserer å være gyldig fravær. En kan ha både gyldig møtefravær fra rettsmøte og gyldig fristoversittelse.³⁵ Hva som er gyldig fristoversittelse fremgår av tvl. § 16-12 andre ledd første punktum og hva som er gyldig møtefravær fremgår av § 16-12 andre ledd andre punktum, jf. § 13-4.

3.2.1 Fristoversittelser

Det fremgår av tvl. § 16-12 annet ledd første punktum at det foreligger gyldig fristoversitting når «hindringer utenfor partens kontroll» gjør det «umulig eller uforholdsmessig» byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide. For det første må det ha inntrådt en hindring parten ikke har kunnet forutse eller ha kontroll over. Dette kan for eksempel være sykdom, ulykkestilfelle, naturkatastrofe, streik eller kommunikasjonssvikt.³⁶ For det andre må hindringen ha karakter av å være en så sterk innvirkning overfor parten, at det ville være urimelig å kreve at fristen skulle overholdes.³⁷ Det fremgår av forarbeidene at det må «generelt stilles strenge krav til partene om å foreta i tide prosesshandlinger som utløser fraværsvirkninger».³⁸

³⁴ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 427

³⁵ Skoghøy (2022) s. 741

³⁶ Skoghøy (2022) s. 741

³⁷ HR-2013-2626-U avsnitt 12

³⁸ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 427

3.2.2 Møtefravær

For hva som er gyldig møtefravær henviser § 16-12 annet ledd annet punktum til § 13-4, hvor det i første ledd fremgår at gyldig fravær fra et rettsmøte foreligger hvis «sykdom eller andre hindringer utenfor vedkommendes kontroll» gjør det «umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å møte».

For øvrig regnes det også som gyldig fravær om en som ikke personlig er «lovlig innkalt», herunder var «ukjent med rettsmøtet uten å kunne bebreides for dette», *med mindre* innkalling skjedde ved offentlig kunngjøring etter domstoloven § 181.³⁹ Dette er noe som ofte slår uheldig ut i saker om ID-tyveri, da forliksrådet sender ut innkalling til folkeregistrert adresse jf. domstoloven § 163 bokstav a, jf. postforkynningsforskriften § 4 annet ledd. Den vil derfor være lovlig forkynt selv om innklagede ikke selv mottar innkallingen til forliksrådet.

Det er naturlig å tenke seg at sykdom er en av de mest generelle årsakene til møtefravær. For at sykdom skal være gyldig fravær, er det nødt til å dokumenteres ved legeerklæring. Legeerklæringen må inneholde beskrivelse av at sykdommen ikke bare medfører arbeidsudyktighet, men at vedkommende er forhindret fra å møte i rettsmøte.⁴⁰ For et ID-tyveri-offer vil dette være problematisk, ettersom dette viser at det foreligger en bevisbyrde for møtefraværet. Det kan være vanskelig å bevise at det foreligger et ID-tyveri, herunder at innkalling ikke er mottatt, post er skjult eller lignende.

Hovedregelen er at andre gjøremål er nødt til å vike for gjennomføringen av et rettsmøte. Tungtveiende velferdsgrunner som for eksempel arbeidsforhold eller en lengre planlagt ferie, representerer ikke gyldig forfall. Hvis innkallingen ikke er lovlig forkynt eller om det ikke er gitt korrekt varsel om tidspunkt for rettsmøte vil det innebære at man har gyldig fravær.⁴¹

3.2.3 Bebreidelse

Det er ikke tilstrekkelig å kun ha gyldig grunn til møtefravær eller fristoversittelse for å ha krav på oppfriskning. En må i tillegg *ikke* kunne bebreides for å ikke i tide ha søkt om omberammelse

³⁹ Tvisteloven § 13-4 (1) annet punktum

⁴⁰ Skoghøy (2022) s. 742

⁴¹ Skoghøy (2022) s. 742

eller fristutsettelse. En part som har opptrådt med bebreidelse, har med dette ikke krav på oppfriskning etter § 16-12 første ledd første punktum.

I NOU 2001:32 B er det redegjort for at en part som er forhindret å foreta prosesshandlingen i utgangspunktet må søke om fristforlengelse eller omberømmelse. Dette skal gjøres så snart som mulig, av hensyn til retten og motparten.⁴² Aktsomhetskravet som stilles til vurderingen av bebreidelse, er i utgangspunktet en alminnelig aktsomhetsvurdering, men dette er i prinsippet praktisert strengt.⁴³ For å eksemplifisere kan det vises til HR-2019-1103-U (Teletec I). Dette var en sak hvor saksøkte gikk 2,5 måneder fra første møte med advokat, 4 måneder totalt, før det ble begjært oppfriskning. Dette var hun klart å bebreide for, selv om forsinkelsen skyldtes en vanskelig familiesituasjon.

3.3 Urimelig å nekte parten videre behandling på grunn av forsømmelsen

Det er tre momenter det skal legges vekt på ved urimelighetsvurderingen etter tvl. § 16-12 tredje ledd; (1) forsømmelsens karakter, (2) den forsømmelige parts interesse i å foreta prosesshandlingen og (3) hensynet til motparten. Dette er en ikke-uttømmende liste, jf. HR-2020-79-U avsnitt 3.⁴⁴ For denne vurdering vil det også redegjøres for hensynet til en tillitsfull behandling og hensynet til kontradiksjon.

I NOU 2001:32 B fremgår det at interesseavveiningen mellom partene er det sentrale for vurderingen av om det er urimelig å nekte parten videre behandling.⁴⁵ Dette er videre fulgt opp rettspraksis, se blant annet Rt. 2010 s. 49 avsnitt 19.⁴⁶

Vilkårene er uavhengig av om fraværsavgjørelse er avsagt. Det betyr imidlertid ikke at «tidspunktet for når det er satt frem begjæring om oppfriskning ... likevel har betydning for den skjønsmessige avveiningen etter tredje ledd».⁴⁷ Det innebærer at tidspunktet for når det er

⁴² NOU 2001:32 B s. 921

⁴³ Skoghøy (2022) s. 742

⁴⁴ Se også Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 427 og NOU 2001:32 B s. 922

⁴⁵ NOU 2001:32 B s. 922

⁴⁶ Se også Rt. 2010 s. 497 avsnitt 33 og Rt. 2011 s. 885 avsnitt 19

⁴⁷ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 427-428. Dette er videre fulgt opp i Rt. 2012 s. 294, Rt. 2012 s. 803

begjært oppfriskning kan påvirke vurderingen av om det vil være urimelig å nekte en oppfriskning av saken. Dette ser man også i HR-2021-1765-U, hvor Høyesterett uttalte i avsnitt 36:

«Selv om en fristoversittelse på én dag ikke i seg selv kan begrunne oppfriskning, er det likevel et moment ved helhetsvurderingen at fristoversittelsen er kortvarig»

For saker om ID-tyveri er ikke dette nødvendigvis positivt. Det er ofte tvangsinndrivelsen som gjør ID-tyveri-offeret kjent med saken i forlikrådet. Det vil følgelig gå lang tid før det begjæres oppfriskning. Hensynet til en endelig løsning av saken vil i denne sammenheng tale for at det ikke bør gis oppfriskning i saker om ID-tyveri.

3.3.1 Forsømmelsens karakter

For vurderingen av «forsømmelsens karakter» er det relevant å se nærmere til hva forsømmelsen går ut på, årsaken til forsømmelsen og graden av skyld for å vurdere om oppfriskning kan innvilges.⁴⁸ Hvis man har vært på ferie, flyttet, eller lignende, derav ikke blir kjent med fristen, innebærer dette at fristoversittelsen muligens kan oppfriskes. Hvis det er tale om en fristoversittelse, må man i denne sammenheng legge vekt på hvor lang fristoversittelsen det er tale om, herunder hvor lang tid det tar før man begjærer oppfriskning etter man for eksempel er kommet tilbake fra reisen sin.⁴⁹

Forsømmelsens karakter må vurderes med utgangspunkt i de forutsetninger en part har. Hvis man har en intetanende forbruker må klanderverdigheten vurderes på ulikt grunnlag, enn om man har en profesjonell næringsdrivende som er representert ved advokat.⁵⁰ I saker om ID-tyveri er dette særdeles relevant, ettersom man har forbrukere som står i en meget sårbar situasjon som man har fått sin identitet misbrukt og står gjerne opp imot advokater som representerer bankenes interesse.

For saker om ID-tyveri er det relevant å se til årsaken bak fristoversittelsen eller møtefraværet. Det er, som tidligere nevnt, ofte slik at saker om ID-tyveri innebærer at klagemotpart ikke har kjennskap til saken i forlikrådet. Dette er forårsaket av en tredjepart som har forhindret

⁴⁸ Skoghøy (2022) s. 744

⁴⁹ Rt. 2012 s. 803 avsnitt 31 og Rt. 2013 s. 1672 avsnitt 16

⁵⁰ Skoghøy (2022) s. 744

klagemotpart å få kunnskap om saken i forlikrådet. Dette taler for en adgang til oppfriskning i saker om ID-tyveri. Det er i denne sammenheng sentralt å se på hvor lang tid det er tatt fra klagemotpart ble kjent med at det forelå fraværdom til det ble begjært oppfriskning.

3.3.2 Partens interesse i å foreta prosesshandlingen

For vurderingen av «partens interesse i å foreta prosesshandlingen» er det sentralt å vurdere momenter om saken er av stor personlig, økonomisk eller velferdsmessig betydning.⁵¹ Dette innebærer at størrelsen på kravet i saken er sentralt, herunder hvilken påvirkning dette vil ha for klageparten både økonomisk og velferdsmessig. Hvis et krav har stor betydning for klagemotparten, betyr dette at man har stor interesse i å foreta prosesshandlingen. Hvis det er tale om en fraværdom i forlikrådet er det ofte svært inngripende å nekte oppfriskning, ettersom man i realiteten ikke har fått en prøvelse av saken. I motsetning til fraværdommer i de øvre domstolene, hvor man gjerne har fått en tidligere prøvelse av saken. Det er derfor et moment, som i seg selv, taler for å få en sak fraværdom i forlikrådet oppfrisket. Dette understrekes av det utgangspunkt at terskelen for oppfriskning i forlikrådet bør være så lav som mulig.⁵²

For øvrig er hensynet til at man får en materielt riktig avgjørelse også av vesentlig betydning under denne vurdering.⁵³ Det innebærer at det ved vurderingen av begjæring om oppfriskning skal det, i den utstrekning det er mulig, foretas en generell oppfatning over hvorvidt resultatet er riktig.⁵⁴ Dette er ofte problematisk i ID-tyveri saker, som reguleres av veldig vanskelige rettsregler som forlikrådet ikke nødvendigvis kan forventes å ha kompetanse om.

For saker om ID-tyveri er det i denne vurderingen helt sentralt å se på det faktum at man står overfor mennesker som står i en meget sårbar økonomisk situasjon, herunder har et sterkt behov for å få en reell prøvelse av saken. Før det begjæres oppfriskning, er både forlikrådet og klager ikke ved kunnskap om at det foreligger et ID-tyveri. For å få et materielt riktig resultat, er det derfor av nødvendighet med en oppfriskning av saken, slik at man får en reell prøving av saken.

⁵¹ Rt. 2013 s. 1672 avsnitt 18

⁵² Prop. 62. L (2017-2018) s. 37

⁵³ Rt. 2012 s. 1846 avsnitt 24

⁵⁴ Skoghøy (2022) s. 744

3.3.3 Hensynet til motparten

Hensynet til motparten er et moment som i de fleste tilfeller isolert sett taler imot oppfriskning av en sak. Betydningen av hensynet til motparten vil likevel variere med partskonstellasjon, tidsmoment, innrettelse og andre momenter. For eksempel vil en motpart som har medvirket til forsømmelsen ved å gi uriktig opplysning om fristen ha mindre grunn til å motsette seg at oppfriskning gis.⁵⁵

I forhold til saker om ID-tyveri er det i denne sammenheng relevant å tenke seg at man har et offer av ID-tyveri som står i en økonomisk sårbar situasjon. ID-tyveri-offeret er normalt klage-motpart i en sak der klager er en bank som gjerne er representert av en advokat i saken. Banken vil ikke ha noen store negative konsekvenser av at saken blir oppfrisket, i motsetning til de positive effektene det vil ha for ID-tyveri-offeret.

3.3.4 Hensynet til tillitsfull behandling

En forutsetning for behandling av rettslige tvister i rettssystemet, er å fremstå tillitsskapende.⁵⁶ For å fremstå tillitsskapende, er det helt nødvendig at behandlingen er grundig, rettferdig og at parter med prosedable krav har en adgang til å imøtegå kravene. Fraværdommer er i utgangspunktet en motsats til hensynet til tillitsfull behandling. Dette har sin bakgrunn i at parten vinner frem med kravet sitt som en konsekvens av at motpart har oversittet en frist eller har møtefravær.

For saker i forliksrådet er hensynet til en tillitsfull behandling særdeles relevant å diskutere, ettersom forliksrådet er en lavterskel meklingsinstans uten domskompetanse og begrenset juridisk kunnskap.⁵⁷ Fraværdommer i forliksrådet kan derfor virke mindre tillitsskapende enn fraværdommer i de øvrige domstolene. Dette kan komme som en følge av at forliksrådet blant annet ikke har like strenge rutiner for innkalling og forkynnelse som de øvrige domstolene.

For at en part skal få en tilstrekkelig mulighet til å forsvare seg mot fraværdommer, er det en nødvendighet å ha fungerende regler om oppfriskning, hvilket i sterkere grad kan ivareta

⁵⁵ NOU 2001:32 B s. 922

⁵⁶ Tvisteloven § 1-1

⁵⁷ Skoghøy (2022) s. 106

hensynet til en tillitsfull behandling. Forliksrådet sin myndighet til å vurdere oppfriskning av saker har gjennom tiden vært komplisert. De kompliserte reglene vedrørende oppfriskning, herunder forliksrådets begrensede kompetanse, understreker at tilliten til behandlingen er mindre enn hos de øvrige domstolene.

3.3.5 Hensynet til kontradiksjon

Hensynet til kontradiksjon innebærer at begge parter i en sak skal ha lik mulighet til å presentere sin side av saken, herunder imøtegå hverandres anførsler.⁵⁸ Det finnes ingen generell regel om kontradiksjon i tvisteloven. Det er imidlertid ingen tvil om at en kontradiktorisk behandling er viktig. I Rt. 2013 s. 1079 opphevet Høyesterett en dom fra lagmannsretten på grunn av manglende kontradiksjon.⁵⁹

Ved å ivareta hensynet til kontradiksjon vil retten få en mer helhetlig fremstilling av saken, hvilket forsterker muligheten til å komme til et materielt riktig resultat. Kontradiksjon er med dette viktig for å sikre rettssikkerheten. En fraværdom innebærer at saken får et ugunstig resultat for den fraværende part. Kontradiksjon taler med dette for en adgang til oppfriskning av saken. Dette er særlig relevant i saker om ID-tyveri, hvor saken får et helt annet hendelsesforløp når det fremkommer informasjon om at det foreligger et ID-tyveri.

⁵⁸ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 34

⁵⁹ Rt. 2013 s. 1079 avsnitt 30

4 Typetilfeller av ID-tyveri

4.1 Innledning

Det vil bli sett på tre ulike typetilfeller av ID-tyveri. Dette er for å illustrere hvordan reglene om oppfriskning i § 16-12 vurderes i kontekst av saker om ID-tyveri. Det vil foretas generelle betraktninger av momentene som er relevante i vurderingen av saker om ID-tyveri.

4.2 Typetilfelle 1: Endret folkeregistrert adresse

I denne delen vil situasjoner hvor svindler har endret folkeregistrert adresse til svindelofferet vurderes opp mot reglene i tvl. § 16-12. Det vil først redegjøres for typetilfellet.

4.2.1 Hendelsesforløp

For å melde endring av folkeregistrert adresse er det tilstrekkelig med innloggingsinformasjon til MinID eller BankID. Hvis svindler har tilgang på en av de nevnte innloggingsmulighetene til offeret av et ID-tyveriet, er det mulig å endre folkeregistrert adresse. Dette kan for eksempel være typisk i situasjoner ved ID-tyveri i nære relasjoner, for eksempel ektemann og ektefelle. Folkeregistrert adresse blir endret, hvilket innebærer at innkalling til forliksrådet med forliksklage ankommer en annen adresse enn innklagede sin reelle folkeregistrerte adresse. Forliksrådets dokumenter forkynnes ved vanlig postgang, jf. domstoloven § 163 bokstav a, jf. postforkynningsforskriften § 4 (2). Manglende svar på brev gir grunnlag for fraværdom, jf. § 16-10 (1). Hvis forliksrådet har sendt dokumentene til klagemotpart sin presumptivt «riktige» folkeregistrerte adresse, er følgelig innkalling lovlig forkynt. Det vil for denne vurdering tas utgangspunkt i at forliksrådet sine dokumenter er lovlig forkynt.

Fraværdommen ankommer samt en annen adresse enn klagemotpart sin reelle folkeregistrerte adresse når svindler har endret hennes folkeregistrert adresse. Det illustrerer hvordan et ID-tyveri-offer ikke blir kjent med at det foreligger en fraværdom, herunder at offeret av ID-tyveri ikke får kjennskap til ID-tyveriet før det tas ut tvangsgrunnlag. For eksempel ved utleggstrekk av lønn via namsmyndighetene.

4.2.2 Gyldig fravær

For å vurdere om et offer av ID-tyveri i saker om endret folkeregistrert adresse kan få oppfriskning av saken som følge av gyldig fravær, er det to nødvendige vurderinger som må foretas. Det må (1) vurderes om fristoversittelsen eller møtefraværet til klagemotparten kan karakteriseres å være «gyldig fravær» og (2) om klagemotpart ikke kan «bebreides» for å ha unnlatt å søke fristen forlenget eller rettsmøtet omberammet i tide.

Det vil i saker om endret folkeregistrert adresse som regel være tale om en fristoversittelse. Dette har sin bakgrunn i at klagemotpart har oversittet fristen for å begjære avgjørelsesoppfriskning.⁶⁰ Det må derfor begjæres oppfriskning etter reglene om fristoppfriskning. Det tas utgangspunkt i tvl. § 16-12 annet ledd første punktum om gyldig fristoversitting. Det innebærer at det må vurderes om det (1) foreligger en hindring utenfor partens kontroll som gjør det (2) umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide.

Det vil i det følgende redegjøres for momenter som er relevant i vurderingen av om dette er en hindring som er utenfor klagemotpart sin kontroll som gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide.

I saker hvor svindler har tilgang på BankID-en til ID-tyveri offeret, er det svindler som har forårsaket at klagemotpart ikke mottar forliksklage eller fraværdom. Det er på denne måten ingen tiltak klagemotpart kunne foretatt seg for å forhindre at det forekom en fraværdom i saken, ettersom klagemotpart ikke er kjent med at det foreligger hverken innkalling til forliksrådet eller fraværdom. Dette er moment som får sterk vekt i vurderingen av om dette er en hindring utenfor klagemotpart sin kontroll. Ettersom klagemotpart ikke kjenner til saken i forliksrådet vil det være *umulig* å foreta prosesshandlingen i tide, herunder begjære oppfriskning innen fristen på én måned.

I LB-2022-176927 ble det ikke innvilget oppfriskning som følge av sykdom med feber, smerter i kroppen, hoste og tungpustethet. Lagmannsretten kom til at sykdommen ikke ble ansett å gjøre det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide. Dette er riktignok et ulikt tilfelle fra en sak om ID-tyveri, men lagmannsretten uttaler generelt om vurderingen:

⁶⁰ Tvisteloven § 6-14 (4) tredje punktum

«For at fristoversittelsen skal anses som «gyldig», kreves det imidlertid også at sykdommen gjorde det «umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide». Det fremgår av forarbeidene at det «generelt [må] stilles strenge krav til partene om å foreta i tide prosesshandlinger som utløser fraværsvirkninger, jf. Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 427. Det skal dermed mye til før vilkåret er oppfylt. I Tore Schei mfl., Tvisteloven: Kommentaarutgave, § 16-12 første ledd note 2, Juridika, revidert 1. september 2022, heter det videre at hindringen må «ha vært så sterkt virkende overfor parten, at det fra et praktisk ståsted ikke kunne forventes at parten likevel overholdt fristen»

Lagmannsretten sin redegjørelse viser at det er en streng terskel for å innvilge oppfriskning ved vurderingen av gyldig fravær. Det som likevel er relevant i foreliggende typetilfelle er henvisningen til Tore Schei. Hvis hindringen har hatt så sterk innvirkning overfor parten at det fra et praktisk ståsted ikke kan forventes at parten overholdt fristen, er dette tilstrekkelig for at fristoversittelsen er gyldig. For et offer av ID-tyveri som ikke har kjennskap til at det foreligger en sak i forliksrådet, er det klart at dette er en så sterk innvirkning at det ikke kan forventes at offeret overholdt fristen. Det må bemerkes at dette kan føre med seg problematikk vedrørende bevisførselen, da det ikke nødvendigvis er lett å bevise at man er utsatt for et ID-tyveri.

For å se på argumenter som tilsier at dette er en hindring innenfor vedkommendes kontroll, må det sees hen til den bakenforliggende årsak til hindringen. Denne vurderingen må basere seg på hvordan hindringen har oppstått, herunder hvordan svindler har fått tak i klagemotpart sin BankID-informasjon. Det kan tenkes at klagemotpart har vært uforsiktig med sin behandling av egen BankID-informasjon, for eksempel ved å dele sitt personlige passord og kodebrikke med sin ektemann. I dette tilfelle kan det argumenteres for at hun burde forutsett at det er en mulighet for at hennes identitet kan misbrukes av en tredjepart, ektemannen. På den annen side er det i saker om ID-tyveri tale om utspekulerte mennesker som utnytter mennesker i nære relasjoner. Det kan ikke forventes at en ektefelle i denne situasjonen på en hverdagslig basis mistenker sin ektemann for å ha endret hennes folkeregistrerte adresse, herunder begått et ID-tyveri.

Det er etter denne vurdering naturlig å komme til den slutning at det er tale om en hindring som er utenfor klagemotpart sin kontroll som gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide.

Det er ikke tilstrekkelig å kun ha gyldig grunn til møtefravær eller fristoversittelse for å ha krav på oppfriskning. En må i tillegg ikke kunne bebreides for å ikke i tide ha søkt om omberammelse eller fristutsettelse. Det må imidlertid sies tilstrekkelig at klagemotpart ikke kan bebreides for å ha søkt fristutsettelse eller rettsmøtet omberammet, når hun ikke kjente til at det forelå en sak i forliksrådet.

Etter drøftelsen overfor er det nærliggende å komme til den konklusjon at et offer av ID-tyveri i saker om endret folkeregistrert adresse kan få oppfrisket saken som følge av at det foreligger gyldig fravær i saken etter tvl. § 16-12 annet ledd. Det må likevel bemerkes at det i en reell situasjon kan oppstå problemet vedrørende bevisførselen av ID-tyveriet, noe som kan ha stor innvirkning på resultatet i saken.

4.2.3 Urimelighet

For å vurdere om et offer av ID-tyver i saker om endret folkeregistrert adresse kan få oppfrisket saken som følge av urimelighetsvurderingen i tvl. § 16-12 tredje ledd må det foretas en helhetsvurdering av sakens omstendigheter, hvor momenter som opplistet i tredje ledd om forsømmelsens karakter, den forsømmelige parts interesse i å foreta prosesshandlingen og hensynet til motparten vektlegges. For øvrig vil det også sees hen til hensynet til tillitsfull behandling og kontradiksjon.

For vurderingen av forsømmelsens karakter er det særlig relevant å se på (1) hva forsømmelsen går ut på, (2) årsaken bak forsømmelsen og (3) graden av skyld. Forsømmelsen går i dette tilfellet ut på en fristoversittelse. Klagemotpart har ikke begjært oppfriskning innen månedsfristen for avgjørelsesoppfriskning. Dette har sin årsak i at klagemotpart ikke er klar over at hun ikke er innkalt til møte i forliksrådet. Dette har sin bakgrunn i at en tredjepart, svindler, har endret hennes folkeregistrert adresse. Hvilket vil si at det er en tredjepart som har forårsaket forsømmelsen. Det at det er en tredjepart som har forårsaket forsømmelsen virker inn på vurderingen av graden av skyld. Klagemotpart som ikke er kjent med at det foreligger en sak i forliksrådet,

kan ikke klandres for å ikke ha begjært saken oppfrisket på et tidligere tidspunkt. Dette er et moment om taler i retning av oppfriskning.

I vurderingen av den forsømmelige parts interesse i å foreta prosesshandlingen er det relevant å trekke frem at saker om ID-tyver ofte er av stor personlig, så vel som økonomisk, betydning for ofrene av ID-tyveri. Identiteten til klagemotpart er blitt misbrukt for å innvilge ofte store lånebeløp hos en eller flere banker. Dette er et moment som taler for oppfriskning. I denne sammenheng kan det vises til Rt. 2012 s. 803 avsnitt 30 hvor Høyesterett fremhevet at «det generelt taler for å gi oppfriskning at tvisten gjelder betydelige verdier og at saken ikke har vært undergitt en realitetsprøving, men er avgjort ved fraværdom». Dette innebærer at det i saker om betydelige verdier er vesentlig at man har fått en reell prøvelse av saken, ettersom utfallet av saken har store konsekvenser for partene. Til støtte for denne tolkning kan det vises til Rt. 2012 s. 294 avsnitt 32, hvor Høyesterett uttalte:

«Slik utvalget ser det, kan det lettere fortone seg urimelig å avskjære videre domstolsbehandling før en egentlig realitetsprøving har funnet sted, enn når det er avsagt en rettskraftig dom etter vanlig behandling i tingretten. Hensynet til motparten veier også tyngre i sistnevnte tilfelle, jf. NOU 2001:32B side 923.»

Høyesteretts ankeutvalg viste til at sakens karakter var av større betydning for saksøkte enn for saksøker. Dette var en sak om oversittelse av en tilsvarsfrist i tingretten. Avgjørelsen er likevel relevant i foreliggende tilfelle, da det var særlig av betydning at en manglende realitetsprøving er helt essensiell ved vurderingen av tvl. § 16-12 tredje ledd. Dette har overføringsverdi til saker om ID-tyveri ved fraværdommer i forliksrådet ettersom det er en manglende realitetsprøve i saken. Hvis fraværdommen får rettskraftige virkninger, står offeret av ID-tyveriet uten en reell prøvelse av saken. Dette bevarer ikke hensynet til en tillitsfull behandling. Det kommer som en følge av at klager vinner frem med kravet sitt uten at klagemotpart har redegjort for sin side av saken, herunder får man en fraværdom som muligens har et materielt uriktig resultat som følge av den manglende realitetsprøvingen.

Redegjørelsen overfor av dommene fra Høyesterett viser ytterligere at hensynet til et materielt riktig resultat er av vesentlig betydning for oppfriskning. I tilfeller hvor det foreligger fraværdommer i forliksrådet, har ikke saken hatt en reell prøvelse. Dette har sin bakgrunn i at banken sender et krav på et utestående lånebeløp, kreditt el. Det foreligger på dette tidspunkt ingen

indikasjoner på at det er tale om et ID-tyveri. For å få en reell prøvelse av saken, med det utgangspunkt at identiteten til klagemotpart er misbrukt av en tredjepart, er det derfor av nødvendighet at saken får en oppfriskning, slik at man kan komme frem til et materielt riktig resultat ved en reell prøvelse av saken. Her kommer også hensynet til kontradiksjon inn. Det er av vesentlig betydning at begge partene i en sak får muligheten til å legge frem sin side av saken, slik at det kan tas en avgjørelse som blir så materielt riktig som mulig. Ved å sikre at begge parter får fremlagt sin side av saken øker man sjansen for at rettsikkerheten er ivaretatt, herunder at det blir avgjort rettferdige avgjørelser.

For hensynet til motparten er det relevant å vurdere hvor lang tid det er gått siden fraværdommen. Hvor lang tid det er gått siden fraværdommen ble forkynt, vil påvirke i hvor stor grad klager har innrettet seg etter fraværdommen. Dette er et moment som ofte vil tale i retning av klager, ettersom klagemotpart i saker om ID-tyveri ofte ikke får kjennskap til fraværdommen før det tas ut tvangsgrunnlag. Det er samtidig slik at en bank ikke vil ha like negative innvirkninger av at en sak blir oppfrisket, i motsetning til de positive innvirkningene en oppfriskning har for en klagemotpart som står i en personlig og økonomisk sårbar situasjon.

Etter drøftelsen overfor er det nærliggende å komme til den konklusjon at et offer av ID-tyveri i saker om endret folkeregistrert adresse kan få oppfrisket saken som følge av urimelighetsvurderingen i tvl. § 16-12 tredje ledd.

4.3 Typetilfelle 2: Skjult post

I denne delen vil situasjoner hvor svindler har skjult posten til svindelofferet vurderes opp mot reglene i tvl. § 16-12. Det vil først redegjøres for typetilfellet.

4.3.1 Hendelsesforløp

For tilfeller om skjult post er det nærliggende å tenke seg at dette som oftest skjer saker om nære relasjoner. For eksempel har man en ektemann som har begått et ID-tyveri mot sin ektefelle, for deretter å skjule posten til ektefellen ved å hente posten i postkassen før ektefellen får mulighet til dette. Hun vil med dette ikke være kjent med at det foreligger hverken innkalling til forliksrådet med forliksklage eller fraværdom i forliksrådet. Dette illustrerer igjen hvordan

et offer av ID-tyveri ikke blir kjent med at det foreligger en fraværdom mot dem, herunder at offeret av ID-tyveri ikke er kjent med fraværdommen før det tas ut tvangsgrunnlag.

4.3.2 Gyldig fravær

For å vurdere om et offer av ID-tyveri i saker om skjult post kan få oppfriskning av saken som følge av gyldig fravær, er det som i foregående vurdering, nødvendig å se på om (1) fristoversittelsen eller møtefraværet til klagemotparten kan karakteriseres å være «gyldig fravær» og (2) om klagemotpart kan «bebreides» for å ha unnlatt å søke fristen forlenget eller rettsmøtet omberammet i tide.

I saker hvor en tredjepart har skjult post for offeret av et ID-tyveri, vil det tas utgangspunkt i reglene om fristoversittelser. Dette har sin bakgrunn i at klagemotpart har oversittet fristen for avgjørelsesoppfriskning. Det må derfor søkes fristoppfriskning, herunder tas det utgangspunkt i tvl. § 16-12 annet første punktum om gyldig fristoversitting.

Denne vurdering blir nokså tilsvarende den i foregående punkt. Det vil likevel redegjøres for momenter som skiller seg fra foregående punkt. Det vil først vurderes om dette er en hindring utenfor klagemotpart sin kontroll som gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide.

Det er viktig å understreke at det også her er tale om en aktiv handling av en tredjepart, hvor ektemann skjuler posten til ektefellen. Det medfører at ID-tyveri-offeret ikke blir kjent med at det foreligger hverken innkalling til forlikrådet eller fraværdom i saken. Det er med dette svindler som er hindringen for at klagemotpart er kjent med at det foreligger en sak i forlikrådet. Når man ikke er kjent med at det foreligger en sak i forlikrådet, er det vanskelig å foreta de nødvendige prosesshandlingene. Dette innebærer at det er utenfor klagemotpart sin kontroll å sende tilsvaret og møte i forlikrådet, og for øvrig begjære avgjørelsesoppfriskning. For å *ikke* kvalifisere til gyldig fravær for et rettsmøte i forlikrådet bør det være en forutsetning at man er kjent med at det i det minste foreligger en sak for forlikrådet.

Terskelen for å innvilge gyldig fristoversittelse er imidlertid streng. Det kan i denne sammenheng vises til LB-2022-181739 hvor lagmannsretten uttalte at:

«Det har ikke fremkommet noen opplysninger i anken som tilsier at det var forhold utenfor As kontroll som gjorde det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å inngi rettidig anke. Det faktum at A ikke har fått svar av advokatene han forsøkte å engasjere, slik han har anført i anken, var klart ikke til hinder for at A kunne inngi rettidig anke. Lagmannsretten viser til at A etter ankefristen, selv om han ikke hadde advokatbistand, innga både ufullstendig og etterhvert rettet anke»

Dette var en sak som gjaldt fristoversitting ved anke av en avgjørelse fra tingretten. Det som har overføringsverdi til tilfellet i foreliggende sak, er det lagmannsretten trekker frem om tredjepart sin innvirkning på følgene av en fristoversittelse. Det var i LB-2022-181739 ikke tilstrekkelig å innvilge oppfriskning av den følge av at han ikke hadde fått svar av advokatene han forsøkte å engasjere. Dette stiller seg imidlertid noe ulikt fra saker om ID-tyveri og skjult post, da det sentrale er at offeret av ID-tyveriet er forhindret i å få kjennskap til saken i forliksrådet. Dette kan følgelig ikke tillegges betydelig vekt. Det sentrale utgangspunkt må være at hindringen har hatt så sterk innvirkning overfor klagemotparten at det fra et praktisk ståsted ikke kan forventes at hun overholdt fristen. Det faktum at hun ikke har kjennskap til saken, må tale for at det foreligger en hindring utenfor vedkommendes kontroll som gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide.

Det er ikke tilstrekkelig å kun ha gyldig grunn til møtefravær eller fristoversittelse for å ha krav på oppfriskning. En må i tillegg ikke kunne bebreides for å ikke i tide ha søkt om omberømmelse eller fristutsettelse. Det må imidlertid sies tilstrekkelig at klagemotpart ikke kan bebreides for å ha søkt fristutsettelse eller rettsmøtet omberømmet, når hun ikke kjente til at det forelå en sak i forliksrådet.

Etter drøftelsen overfor, er det nærliggende å komme til den konklusjon at et offer av ID-tyveri i saker om skjult post kan få oppfrisket saken som følge av at det foreligger gyldig fravær i saken etter tvl. § 16-12 annet ledd. Det må likevel bemerkes også her, at det i en reell situasjon kan oppstå bevisproblemer angående ID-tyveriet når det kommer til vurderingen av om det foreligger en gyldig fristoversitting.

4.3.3 Urimelighet

For å vurdere om et offer av ID-tyver i saker om skjult post kan få oppfrisket saken som følge av urimelighetsvurderingen i tvl. § 16-12 (3) er det, som i foregående punkt, nødvendig med en helhetsvurdering av sakens omstendigheter. Det kan i stor grad vises til vurderingen som er foretatt i punkt 4.2.3. Det vil likevel fremheves noen ulikheter til vurderingen av typetilfellet om endret folkeregistrert adresse.

Forsømmelsen tar for seg en fristoversittelse, hvor det ikke er begjært oppfriskning innen fristen. Fristoversittelsen er forårsaket av en tredjepart. Klagemotpart sin post er skjult av ektemannen hennes. Det sentrale spørsmål er om det kan forventes at dette er noe klagemotpart burde forutsett?

Hvis ektemannen alltid henter posten, er nok ikke dette noe man kan forventes å forutse. Hvis han imidlertid ikke normalt sett henter post og har en usedvanlig oppførsel, er det kanskje noe ektefellen kan stille spørsmålstegn ved. Det må likevel påregnes at det normalt sett ikke foreligger noe spesifikt mønster til henting av post i hjemmet. Det er ikke nødvendigvis slik at det kan forventes at ektefellen skal forutse at ektemannen vil forsøke å misbruke hennes identitet for å ta opp lån eller kreditt, for deretter å forhindre henne å få kunnskap om ID-tyveriet ved å skjule posten hennes. Det at offeret av ID-tyveriet ikke er kjent med at det foreligger en sak i forliksrådet, og ikke kan klandres for å ikke være kjent med saken, er et moment som taler for oppfriskning av saken. Det vises i denne sammenheng til overnevnte redegjørelse for Rt. 2012 s. 803 og Rt. 2012 s. 294 hvor utgangspunktet er at en manglende realitetsavgjørelse er helt essensiell ved vurderingen av om det er urimelig å nekte parten en videre behandling av saken.

Det kan i utstrekning av dette vises til at saker om ID-tyveri ofte er av stor personlig og velferdsmessig betydning. I LG-2022-166857 uttaler lagmannsretten:

«Saken har personlig og velferdsmessig betydning for A, da han er uføretrygdet og i en vanskelig økonomisk situasjon. Også ankemotparten er en privatperson, slik at saken må antas å ha en viss tilsvarende betydning også for ham. Interesseavveiningen mellom partene taler ikke for at oppfriskning gis»

I dommen fra Gulating lagmannsrett ble ikke momentet om personlig og velferdsmessig betydning vektlagt betraktelig. Dette hadde sitt utgangspunkt i at partene begge var privatpersoner. Saken måtte derfor betegnes å ha tilsvarende betydning for begge parter. I saker om ID-tyveri

stilles dette seg imidlertid annerledes, ettersom man normalt sett har en privatperson mot en bank. Dette er et moment som taler for oppfriskning i saker om ID-tyveri hvor post er skjult.

I LG-2022-166857 uttaler lagmannsretten videre om betydningen av at saken har realitetsavgjørelse i forlikrådet:

«Det foreligger allerede en realitetsavgjørelse i forlikrådet, slik at det av den grunn er mindre betenkelig å ikke gi oppfriskning for fristoversittelsen, fordi kravet allerede har fått en realitetsprøving, jf. eksempelvis HR-2018-430-U.»

Hvis det foreligger en realitetsavgjørelse, er ikke behovet nødvendigvis like sterkt for en oppfriskning av saken. Lagmannsretten viser i denne sammenheng til HR-2018-430-U. Dette var en sak som gjaldt en tvistegjenstand med verdi på 34 millioner kroner. Høyesteretts ankeutvalg innvilget ikke oppfriskning. Dette ble begrunnet med at saken allerede hadde to realitetsprøvinger i to instanser med samme utfall.⁶¹ Det viser viktigheten av å ha en realitetsprøving av saken. Dette taler for en oppfriskning av saker om ID-tyveri ved skjult post, ettersom det er en manglende realitetsavgjørelse i saken. Det kan i utstrekning av dette vises til utgangspunktet om at terskelen for oppfriskning i forlikrådet skal være så lav som mulig.⁶² Det har sammenheng med det lagmannsretten uttaler i LF-2012-186779:

«En fraværdom fra forlikrådet medfører at saken avgjøres uten noen form for realitetsprøving ved domstolen. Dette vil i så fall være svært uheldig – hensett også til tvistegjenstandens verdi og de langsiktige konsekvenser av avgjørelsen»

Det er helt sentralt at man får en realitetsprøving av saken, spesielt med tanke på saker av betydelig verdi. Dette er derfor et sterkt moment i saker om oppfriskning av fraværdommer ved ID-tyveri.

Det kan dessuten rettes kritikk mot forkynningsformen i forlikrådet. Det foreligger en risiko for at fraværdom blir avsagt uten klagemotpart sitt kjennskap til saken når man ikke har

⁶¹ HR-2018-430-U avsnitt 16

⁶² Prop. 62. L (2017-2018) s. 37

mottakskvitteringer i forliksrådet. I LB-2016-133442 behandlet lagmannsretten en sak om forkynnelsesmåten i forliksrådet. De uttaler i denne sammenheng:

«Det er riktig, som tingretten påpeker, at forkynnelse uten mottakskvittering skaper risiko for at rett person ikke blir kjent med dokumentet, selv om det er sendt til riktig adresse. Det kan for eksempel være at en annen person på samme adresse beholder eller kaster brevet uten å si fra til adressaten. Hvis rett person faktisk ikke har fått kjennskap til det forkynte brevet, vil det kunne tale for oppfriskning, jf. Rt-2001-947, der forkynnelsesbrev fra forliksrådet var blitt liggende hos en selvstendig regnskapsfører som hadde hentet posten for innklagede på postkontoret.»

Dette er har sterk overføringsverdi til saker om ID-tyveri, hvor man nettopp har tilfeller hvor en person skjuler post for å forhindre offeret å få kjennskap til saken i forliksrådet. Dette trekker i retning av at forkynnelsesmåten i forliksrådet må vektlegges ved vurderingen av oppfriskning. Lagmannsretten viser til Rt. 2001 s. 947 for sin argumentasjon. Høyesteretts ankeutvalg uttalte i denne avgjørelsen at:

«[det er] behov for noen sikkerhetsventiler i systemet når loven har tillatt forkynnelsen fra forliksrådet uten noe krav til sikkerhet for at det forkynte dokument virkelig blir gjort kjent for parten».

Det var etter Høyesteretts ankeutvalg ikke rimelig at risikoen for feil som dette skulle ligge hos adressaten. De opphevet følgelig lagmannsretten avgjørelse om å nekte oppfriskning. Risikoen for postgangen bør følgelig ikke ligge hos adressaten, men hos forliksrådet selv. I LB-2016-133442 understreker imidlertid lagmannsretten at forkynnelsesmåten i seg selv ikke kan brukes som argument for oppfriskning. De uttaler i denne sammenheng:

«Forkynnelse uten mottakskvittering er den lov- og forskriftsbestemte normalordningen for forliksrådene. At denne forkynnelsesmåten er brukt, kan ikke i seg selv brukes som argument for oppfriskning. Det må være konkrete holdepunkter for at den risikoen for feil som ligger i ordningen, har manifestert seg, slik at adressatene ikke er blitt kjent med dokumentene til tross for at de er sendt til riktig adresse.»

Det innebærer at det må klarlegges fra offeret av ID-tyveriet at konkrete holdepunkter ved risikoen forkynnelsesmåten i forliksrådet har manifestert seg ved forsendelsen av forliksrådets dokumenter. Dette kan medbringe problemer ved bevisførselen av saken. Klagemotpart får nemlig bevisbyrden for at forliksrådets dokumenter ikke er kommet frem. Hvor nettopp risikoen for at forliksrådets dokumenter ikke er kommet frem til klagemotpart må sannsynliggjøres av klagemotpart. Dette fremstår som lite hensiktsmessig. Det må imidlertid argumenteres for at det i tilfeller hvor en part hevder å ikke ha mottatt fraværdom, må det legges til grunn en reell tvil, hvilket må ha en innvirkning på saken om oppfriskning. Dette må vektlegges også av det hensyn til at offeret av ID-tyveriet står uten en realitetsprøving av saken, så vel som hensynet til kontradiksjon.

Etter drøftelsen overfor er det nærliggende å komme til den konklusjon at et offer av ID-tyveri i saker om skjult post kan få oppfrisket saken etter tvl. § 16-12 tredje ledd.

4.4 Typetilfelle 3: Vold og truende atferd

I denne delen vil situasjoner hvor svindler er voldelig og truende mot svindelofferet vurderes opp mot reglene i tvl. § 16-12. Det vil først redegjøres for typetilfellet.

4.4.1 Hendelsesforløp

For saker om vold og truende atferd vil det tas utgangspunkt i saker om nære relasjoner. For eksempel der en ektemann er voldelig og truende mot sin ektefelle, herunder forhindrer ektefellen fra å møte opp i forliksrådet. Det er ofte en glidende overgang fra et sunt parforhold til et usunt parforhold. Det starter ofte med psykisk vold som trusler, krenkelser, manipulering mm., som ofte utvikler seg til fysisk vold som slag, spark, lugging mm. Den voldelige og truende atferd starter gjerne med enkelthendelser som er lett å bagatellisere. Dette kan imidlertid utvikle seg til å skje oftere, herunder blir normalisert. Det er et vanlig kjennetegn ved parforhold med fysisk og psykisk vold at man føler seg tvunget til å gjøre noe mot sin egen vilje, eller forpliktet til å tenke på reaksjonen til partneren sin.⁶³ For eksempel kan vi tenke oss en situasjon der ektemann har begått et ID-tyveri mot sin ektefelle, for deretter å forhindre ektefellen å forlate hjemmet for å sende tilsvaret til forliksrådet eller møte opp til rettsmøte i forliksrådet.

⁶³ Dinutvei (2021)

4.4.2 Gyldig fravær

For å vurdere om et offer av ID-tyveri i saker om vold og truende atferd kan få oppfriskning av saken som følge av gyldig fravær, er det som i tidligere vurderinger, nødvendig å se på om (1) fristoversittelsen eller møtefraværet til klagemotparten kan karakteriseres å være «gyldig fravær» og (2) om klagemotpart kan «bebreides» for å ha unnlatt å søke fristen forlenget eller rettsmøtet omberammet i tide.

I saker vold og truende atferd ved ID-tyveri, vil det tas utgangspunkt i reglene om fristoversittelser. Det forutsettes at klagemotpart har oversittet fristen for avgjørelsesoppfriskning. Det må derfor søkes fristoppfriskning, herunder tas det utgangspunkt i tvl. § 16-12 annet ledd første punktum om gyldig fristoversitting.

Det vil i det følgende redegjøres for momenter som er relevant i vurderingen av om dette er en hindring som er utenfor klagemotpart sin kontroll som vil gjøre det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide.

Hvis man forestiller seg nærmest en gisselsituasjon i eget hjem, hvor du ikke kan forlate hjemmet ditt for å møte i forlikrådet, er det naturlig å dra den slutning at dette er en hindring utenfor vedkommendes kontroll. Hvis ektefellen er redd for eget liv og helse, er det klart at dette er en ekstrem situasjon å befinne seg i. Det som likevel stiller seg noe mer tvilsomt, er om dette er en hindring som gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen. Det er tidligere redegjort for at terskelen for å innvilge gyldig fristoversittelse er streng.⁶⁴ Det sentrale skillet fra de to foregående typetilfellene, er at klagemotpart i foreliggende tilfellet, er kjent med at det er en sak i forlikrådet, Hvor det i tillegg er avgjort fraværdom. Det kan i denne sammenheng argumenteres for at klagemotpart sin kjennskap til saken medfører et ansvar for å foreta prosesshandlingen, selv om hun står i en vanskelig livssituasjon. Det sentrale vurderings-temaet er om det er umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen hensett til den pågående volden og truende atferden. Det vil også være av vesentlig karakter om klagemotpart har anmeldt forholdet til politiet for å dokumentere den voldelige og truende atferden

⁶⁴ Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 427

overfor forlikrådet ved vurderingen av oppfriskning. Det er ikke funnet noe treffende rettspraksis på dette området. Det vises derfor til en sak fra lagmannsretten som tar for seg psykiske lidelser, ettersom dette kan gi en viss pekepinn på hvor terskelen ligger for vurderingen. Det må imidlertid bemerkes at terskelen må settes noe lavere i foreliggende tilfelle, ettersom det er en pågående situasjon om vold og trusler.

I LB-2021-179058 uttaler lagmannsretten om psykiske lidelser:

«Etter lagmannsrettens syn viser legeerklæringen at A har varige lidelser, men lagmannsretten kan ikke se at disse lidelsene forhindret henne i å møte opp i hovedforhandlingen den spesifikke dagen 18. august 2021. Det fremgår av legeerklæringen at A har slitt med psykiske lidelser over flere år og at hun har vedvarende migrene. Lagmannsretten tviler ikke på at dette medfører utfordringer i dagliglivet for A, og at det da er en sterk påkjenning å møte til hovedforhandling i den aktuelle samlivssaken. I lys av lovens strenge vilkår mener lagmannsretten likevel at verken legeerklæringen eller andre omstendigheter sannsynliggjør at det var umulig eller uforholdsmessig byrdefullt for A å møte til hovedforhandlingen»

Lagmannsretten mener i denne avgjørelsen at A sine psykiske lidelser og vedvarende migrene ikke var tilstrekkelig for å sannsynliggjøre at det var umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen. Dette viser igjen at terskelen er streng. I likhet til tilfellet om vold og truende atferd er det tale om en vedvarende hindring i LB-2021-179058. Det må imidlertid understrekes at lagmannsretten la vesentlig vekt på at hverken legeerklæringen eller andre omstendigheter *sannsynliggjorde* at det var umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen. Det er med dette sentralt om et offer av ID-tyveri ved vold og truende atferd kan sannsynliggjøre at omstendighetene i parforholdet gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen. Dette vil bero på en vurdering av en eventuell politianmeldelse og legeerklæring i den konkrete sak. Hvis ID-tyveri-offeret kan sannsynliggjøre at den voldelige og truende atferden har gjort det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt, er dette tilstrekkelig for at det foreligger en gyldig fristoversitting. For denne vurdering vil det tas utgangspunkt i at dette kan sannsynliggjøres. Det må imidlertid understrekes at vurderingen i en reell situasjon naturligvis vil basere seg på en utførlig beskrivelse hvordan ektefellen er påvirket av den voldelige og truende atferden.

For vurderingen av om klagemotpart ikke kunne bebreides for å ikke i tide ha søkt om omberammelse eller fristutsettelse, er det tilstrekkelig at klagemotpart ikke kan bebreides for å ha søkt fristutsettelse eller rettsmøtet omberammet når omstendigheten er at hun er forhindret fra å møte eller sende tilsvaret som en følge av pågående vold og trusler. Dette understrekes av kjennetegnet ved parforhold med fysisk og psykisk vold, som nettopp er at man føler seg tvunget til å gjøre noe mot egen vilje.

Etter drøftelsen overfor konkluderes det med at et offer av ID-tyveri i saker om vold og truende atferd kan få oppfrisket saken som følge av at det foreligger gyldig fravær i saken etter tvl. § 16-12 annet ledd.

4.4.3 Urimelighet

For å vurdere om et offer av ID-tyveri i saker om vold og truende atferd kan få oppfrisket saken som følge av urimelighetsvurderingen i tvl. § 16-12 tredje ledd må det foretas en helhetsvurdering av sakens omstendigheter. Forsømmelsens karakter, den forsømmelige parts interesse i å foreta prosesshandlingen og hensynet til motparten er sentralt i denne vurdering. For generelle vurderingen om betydningen av at det er tale om et ID-tyveri vises det til tidligere vurderinger av typetilfellene om endret folkeregistrert adresse og skjult post.⁶⁵ Det vil for den videre vurdering legges hovedvekt på vurderingen av den voldelige og truende atferden.

Forsømmelsen går ut på en fristoversittelse som følge av vold og truende atferd i hjemmet sitt. Dette innebærer at fristoversittelsen er forårsaket av redsel for eget liv og helse. Det som er interessant i disse typetilfellene i motsetning til i saker hvor klagemotpart ikke kjenner til at det eksisterer en sak, er at klagemotpart i disse typetilfellene er kjent med at det foreligger en sak i forliksrådet. Klagemotpart er imidlertid forhindret fra å sende tilsvaret, møte opp i forliksrådet og begjære oppfriskning ved fraværdom, som en følge av at man står i en vanskelig livssituasjon. I disse situasjonene kan det argumenteres for at det finnes løsningsalternativer; som for eksempel å anmelde den truende og voldelige atferden til ektemannen, herunder oppsøke et krisesenter hvor man kan oppholde seg. Det er likevel slik at dette ikke alltid er en lett avgjørelse for et offer av vold og trusler, ettersom man står i en veldig vanskelig situasjon der man føler valgmulighetene sine er begrenset.

⁶⁵ Se punkt 4.2.3 og 4.3.3

I HR-2012-2203-A uttaler Høyesterett seg om urimelighetsvurderingen i tvl. § 16-12 tredje ledd i en sak om oppfriskning av fristoversittelse i straffeprosessloven § 434. Høyesterett uttaler i avsnitt 19:

«I den foreliggende saken er det i første rekke interesseavveiningen mellom partene som tilsier at B får behandlet sin anke til tross for fristoversittelsen. Hun ble forferdelig skadet og er derfor meget hardt rammet av As drapsforsøk. Hennes problemer med å ivareta sine interesser er forårsaket nettopp av ham. Dette alene gjør det urimelig å nekte henne fortsatt behandling av det sivile kravet som følge av fristoversittelsen.»

I denne saken ble det innvilget oppfriskning som følge av vedvarende fysiske smerter, angst og psykiske lidelser, som fulget av at hun ble truffet av to skudd, hvorav ett av skuddene var livstruende. Dette medførte langvarige sykehusopphold, samt resulterte i flere livsvarige skader. Høyesterett la betraktelig vekt på at hennes problemer med å ivareta egne interesser ble forårsaket av As drapsforsøk. Dette er et mer ekstremt tilfelle enn i foreliggende situasjon, men det vil likevel ha overføringsverdi, ettersom Høyesterett la betraktelig vekt på at As drapsforsøk var den direkte følge av fristoversittelsen. Dette taler i retning av at offeret av ID-tyveriet i saker om vold og truende atferd har rett på oppfriskning etter tvl. § 16-12 tredje ledd. Dette kommer som en naturlig årsak av at det er svindler som ved vold og truende atferd har forårsaket forsømmelsen til offeret av ID-tyveriet.

Etter drøftelsen overfor, med supplerende argumenter fra foregående drøftelse av saker om endret folkeregistrert adresse og skjult post, er det nærliggende å komme til den konklusjon at et offer av ID-tyveri i saker om vold og truende atferd kan få oppfrisket saken etter tvl. § 16-12 tredje ledd.

5 Frist ved fristoppfriskning i tvisteloven § 6-14 (4)

5.1 Innledning

For denne delen vurderes det om det foreligger noen frist for fristoppfriskning av saker i forliksrådet. Det fremgår av tvl. § 6-14 (4) fjerde punktum:

«Det kan gis oppfriskning mot oversittelsen av fristen»

Etter en naturlig språklig forståelse av bestemmelsen følger det ingen frist for fristoppfriskning i tvl. § 6-14 (4) fjerde punktum. Dette vil i teorien innebære at man kan begjære oppfriskning til evig tid, men det er likevel naturlig å trekke den slutning at mulighetene for å få oppfriskning vil bli mindre desto lengre tid det tar før det begjæres oppfriskning.

Det er ingen inngående redegjørelse for reguleringen av fristoppfriskning i forliksrådet i forarbeidene til lovbestemmelsen, foruten at man kan anvende tvl. § 16-12 i vurderingen av om det skal gis fristoppfriskning. Det må derfor sees videre til rettspraksis for mer inngående informasjon om det foreligger noen frist ved fristoppfriskning av saker i forliksrådet.

5.2 En absolutt frist på to måneder for saker i forliksrådet

I HR-2022-2469-A vurderte Høyesterett et krav om oppfriskning av en fraværdom i forliksrådet. Et selskap hadde fått en fraværdom mot seg, og oversittet fristen for å begjære oppfriskning av fraværdommen - avgjørelsesoppfriskning. Selskapet begjærte derfor oppfriskning mot fristoversittelsen, fristoppfriskning. Dette ble gjort én måned og ti dager etter utløpet av den opprinnelige fristen. For Høyesterett var spørsmålet i saken om det gjaldt en frist for å kreve fristoppfriskning etter tvl. § 6-14 fjerde ledd fjerde punktum.

Høyesterett innleder avgjørelsen med å vise til hvilke muligheter en part som har fått en fraværdom mot seg har; stevning til tingretten, jf. tvl. § 6-14 første ledd og oppfriskning for forliksrådet, jf. tvl. § 6-14 (4). Høyesterett viser til at det foreligger en frist på én måned for begge tilfellene.⁶⁶ Det foreligger imidlertid ingen frist for fristoppfriskning av den opprinnelige

⁶⁶ HR-2022-2469-A avsnitt 20-22

fristen, hverken for stevning til tingretten eller oppfriskning i forliksrådet. Høyesterett vurderer videre om det likevel foreligger en slik frist for fristoppfriskning i forliksrådet.

Høyesterett tar utgangspunkt i tvl. § 6-1 andre ledd. De viser til at reglene i tvisteloven kapittel 16 får anvendelse for forliksrådet «så langt de passer og ikke annet er bestemt» i kapittel 6 om behandlingen i forliksrådet.⁶⁷ Det vises deretter til reglene i kapittel 16 om fraværdommer i tingretten. Høyesterett redegjør for månedsfristen for fristoppfriskning i tingretten som følger av tvl. § 16-13 andre ledd.⁶⁸ I denne sammenheng stiller Høyesterett spørsmålet om tvl. § 6-1 andre ledd åpner for at man kan innfortolke en tilsvarende månedsfrist for fristoppfriskning i forliksrådet.

Det redegjøres videre for hvilke avgrensninger som ligger i tvl. § 6-14 fjerde ledd. Høyesterett viser til at lovgiver har valgt å fravike reglene i tvl. §§ 16-12 til 16-14 for avgjørelsesoppfriskning i forliksrådet.⁶⁹ Høyesterett understreker imidlertid at reglene for fristoppfriskning i forliksrådet ikke inneholder regler som fraviker det som fremgår av tvl. §§ 16-12 til 16-14.⁷⁰ Høyesterett uttaler i denne sammenheng i avsnitt 35:

«Jeg kan derfor ikke se at ordlyden gir støtte for den tolkning at det ikke gjelder noen frist overhodet for å fremsette krav om fristoppfriskning. Også det faktum at regelens tredje punktum fastslår at «[f]risten for å kreve oppfriskning er én måned» tilsier at en slik frist også må gjelde for krav om fristoppfriskning»

Til støtte for denne tolkning viser Høyesterett til lovforarbeidene,⁷¹ og understreker i denne sammenheng at meningen er å gi tvl. § 16-12 anvendelse i saker om fristoppfriskning. Høyesterett tar derfor den slutning at det ikke er fastlagt noen fravikelser i tvl. § 6-14 fjerde ledd om fristoppfriskning fra reglene i tvl. § 16-13 andre ledd om månedsfristen for fristoppfriskning.

Høyesterett vurderer deretter om fristregelen i tvl. § 16-13 kan innfortolkes i § 6-14 fjerde ledd, jf. § 6-1 «så langt de passer». Det vises spesielt til rettskraftreglene, herunder til hensynet til at

⁶⁷ HR-2022-2469-A avsnitt 28

⁶⁸ HR-2022-2469-A avsnitt 29-30

⁶⁹ HR-2022-2469-A avsnitt 33

⁷⁰ HR-2022-2469-A avsnitt 34

⁷¹ HR-2022-2469-A avsnitt 36

man kan få et endelig resultat.⁷² Høyesterett bemerker at forliksrådet sine dokumenter forkynnes i vanlig brev. Det foreligger derfor en risiko for at partene ikke mottar dokumentene, og følgelig uteblir fra behandlingen av saken. Høyesterett mener imidlertid at disse tilfellene vil bevares av reglene om nullitet. Dette vil bli sett nærmere på i punkt 5.3.1. Høyesterett mener derfor at heller ikke hensynet til kontradiksjon ikke er i veien for å innfortolke fristregelen i tvl. § 16-13. Høyesterett kommer dermed til at fristregelen i tvl. § 16-13 annet ledd passer.

Høyesterett slår med dette fast at forliksrådet er *helt avskåret* fra å gi oppfriskning *etter* det er gått to måneder siden avgjørelsen. Høyesterett uttaler i avsnitt 46:

«Mot fraværdsdom i forliksrådet kan det innen en frist på én måned fra forkynnelsen kreves avgjørelsesoppfriskning, og innen en frist på ytterligere én måned kreves fristoppfriskning. Etter at den siste fristen er utløpt, er forliksrådet avskåret fra å gi oppfriskning»

Dette innebærer at man har en ubetinget månedsfrist etter tvl. 6-14 fjerde ledd annet punktum, men det settes med denne rettsavgjørelsen en grense på én måned for vurderingen av fristoppfriskning etter tvl. 6-14 fjerde ledd fjerde punktum. Dette er begrunnet med at en månedsfristen i tvl. § 16-13 annet ledd ble innfortolket i § 6-14 fjerde ledd. Det innebærer at det kun er en ren konstatering om man er innenfor eller utenfor to-månedersfristen.

Dette er, som nevnt tidligere, veldig problematisk for svindelofre, da det kan gå langt mer en to måneder før man er klar over at det foreligger en fraværdsdom mot seg. Før avgjørelsen fra Høyesterett var det mulighet til å tolke reglene om fristoppfriskning dit hen at det ikke forelå noen fristbegrensninger. Det kunne i denne sammenheng foretas en helhetlig rimelighetsvurdering etter tvl. § 16-12, hvor man blant annet så på hvor lang tid det er tok fra ID-tyveri-offeret ble kjent med fraværdsdommen til det er ble søkt om oppfriskning. Det at det nå foreligger en absolutt to-måneders frist bryter med de forutsetningene som lå til grunn for regelendringen som åpnet for oppfriskning i forliksrådet; det forvansker adgangen og hever terskelen for å kunne oppfriske det store antall fraværdsdommer som blir avsagt.⁷³

⁷² HR-2022-2469-A avsnitt 40

⁷³ Prop. 62. L (2017-2018) s. 37

5.2.1 En stadfestelse av to måneders fristen

I HR-2023-184-U vurderer Høyesteretts ankeutvalg et krav om oppfriskning av en fraværdom i forliksrådet. En part hadde en fraværdom mot seg i forliksrådet, og begjærte oppfriskning fire måneder etter tidspunkt for forkynnelse.

Høyesteretts ankeutvalg stadfester månedsfristen for fristoppfriskning etter tvl. § 6-14 fjerde ledd fjerde punktum. Høyesterett sitt ankeutvalg viser til avsnitt 45-46 i HR2022-2469-A hvor månedsfristen i § 16-13 blir innfortolket i vurderingen av § 6-14 fjerde ledd fjerde punktum.

5.3 Nullitet som avlastning for absolutt frist på to måneder

Det følger av tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1 andre ledd bokstav a at en fraværdom i forliksrådet er et alminnelig tvangsgrunnlag. Det er en sterkt begrenset adgang til å fremme innsigelser mot et slikt tvangsgrunnlag.⁷⁴ Det er imidlertid mulig å komme med en innvending om at fraværdommen er en nullitet.⁷⁵ Hvis en part ikke er lovlig innkalt, og heller ikke på noen annen måte, har fått vite om saken før det blir fattet avgjørelse, vil den ikke ha rettskraftvirkninger.⁷⁶

Høyesterett har i HR-2022-2469-A uttalt at saker hvor klagemotparten ikke er kjent med at det foreligger et rettsmøte i forliksrådet, kan vurderes å være en nullitet. Høyesterett uttaler i avsnitt 41 om nullitet:

«Forliksrådets dokumenter kan forkynnes i vanlig brev uten mottakskvittering, jf. domstolloven § 163 a første ledd siste punktum. Dette skaper risiko for at parten ikke mottar dokumentene og av den grunn uteblir fra behandlingen. Høyesterett har imidlertid fastslått at fraværdommen i slike tilfeller er en nullitet, som derved verken har rettskraft eller kan tvangsinnføres, se blant annet Rt-2014-328 avsnitt 19-22. Problemet med at parten ikke har deltatt fordi hen ikke har vært kjent med saken, er derfor løst på annen måte og tilsier ikke at fristen for å kreve fristoppfriskning ikke passer»

⁷⁴ Tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2 (1)

⁷⁵ HR-2019-1384-U avsnitt 15

⁷⁶ HR-2019-540-U avsnitt 4 og 5

Høyesterett understreker her at det er en risiko for at forlikrådet sine dokumenter ikke kommer frem til klagemotpart, ettersom forlikrådets dokumenter kan forkynnes i vanlig brev uten mot-takskvittering. De mener imidlertid at fraværdommer i slike tilfeller vil være en nullitet. Det er derfor relevant å vurdere hvor terskelen ligger for når en fraværdom kan sies å være en nullitet. Høyesterett viser til Rt. 2014 s. 328 som eksemplifisering for når en fraværdom er en nullitet.

Rt. 2014 s. 328 var en sak hvor innklagede til forlikrådet ikke var kjent med at det forelå hverken forliksklage eller fraværdom. Dette var forårsaket av at forlikrådet hadde sendt innkalling og fraværdom til en annen adresse enn hennes folkeregistrerte adresse. Det uttales i avsnitt 20-21:

«I Rt-2004-1136 avsnitt 29 heter det:

«Imidlertid må det være en forutsetning for tvangskraften at parten har vært lovlig innkalt eller på annen måte har fått vite om saken. I motsatt fall må dommen anses som en nullitet.»

Skoghøy, Tvisteløsning, 2. utgave, side 1020 presiserer dette slik:

«For det femte må det være en forutsetning for at en avgjørelse skal ha rettskraftvirkninger, at de som er behandlet som parter, eksisterte, visste om saken og hadde partsevne på det tidspunkt saken ble tatt opp til doms.»

Utvalget er enig i dette. Dersom en part ikke er lovlig innkalt og heller ikke på annen måte har fått vite om saken før den tas opp til doms, vil dommen ikke ha rettskraft. At parten i ettertid får kunnskap om saken, endrer ikke dette»

Høyesterett viser her til Rt. 2004 s. 1136 og Skoghøy sin bok Tvisteløsning for å illustrere hvor terskelen går for en dom sine rettskraftvirkninger. Hvis en part ikke er *lovlig innkalt* og heller ikke har fått *viten* om saken på en annen måte, har ikke dommen rettskraft.

Dette høres i utgangspunktet positivt ut for saker om ID-tyveri, spesielt i saker hvor folkeregistrert adresse er endret eller post er skjult, herunder saker hvor klagemotpart ikke er blitt kjent

med saken. Det er imidlertid verdt å bemerke at dette kan få katastrofale følger for saker om for eksempel vold og truende atferd, hvor klagemotpart er kjent med at det foreligger en sak i forliksrådet, men er forhindret å sende tilsvaret eller møte til behandling som følge av en pågående voldssituasjon. Det at det ikke foreligger en mulighet til å oppfriske disse sakene er meget uheldig.

Det som imidlertid er viktig å bemerke seg i Rt. 2014 s. 328 er at feiltakelsen ved forsendelsen av forliksklage og fraværdom lå hos forliksrådet. I utstrekning av dette kan det vises til HR-2020-732-U. Dette var en sak hvor innklagede tilsynelatende hadde sendt forliksrådet et tilsvaret hvor hun aksepterte kravet. Dette var imidlertid ikke tilfelle, da hun mente det var hennes tidligere ektefelle som hadde forfalsket tilsvaret.

Høyesteretts ankeutvalg uttaler i denne sammenheng i avsnitt 18:

«Etter det opplyste ble forliksrådets innkalling og pålegg om tilsvaret lovlig forkynt for A. Forliksrådet mottok deretter et tilsvaret hvor det var krysset av for at kravet ble erkjent. Dokumentet fremsto som om det var signert av A. Den innvending A har mot dommen – at den bygger på et forfalsket dokument – kan ikke lede til at dommen ikke er tvangsgrunnlag. Derimot kan en slik innvending tas opp under realitetsprøvingen av saken, her i form av at det reises søksmål for tingretten, jf. tvisteloven § 6-14»

Høyesteretts ankeutvalg fremhever her at innkallingen og pålegg om tilsvaret ble lovlig forkynt. Dokumentet fremsto videre som det var signert av A. Hvor vurderingen går for når en signatur fremstår som om den kommer fra rette innehaver er ikke redegjort for. Det krever ikke stort mye for å forfalske en signatur. Det rettes derfor noe kritikk mot Høyesterett for å avfeie dette aspektet av saken, særlig på grunn av at Høyesterett foreslår at dette er noe som må vurderes i en egen realitetsprøving av saken for tingretten. For saker om ID-tyveri kan dette tenkes sannsynlig å skje, særlig i saker med svindel i nære relasjoner. Dersom et offer av ID-tyveri som står i en sårbar økonomisk situasjon sin eneste mulighet for å ta opp muligheten for forfalskning av et tilsvaret er en egen realitetsprøving i tingretten, og ikke sammen med spørsmålet om nullitet, vil dette være meget prosessdrivende og kostbart for ID-tyveri-offeret. Det virker videre i denne avgjørelsen som at en lovlig forkynt innkalling og pålegg om tilsvaret var tilstrekkelig for at fraværdommen fikk tvangsgrunnlag.

Høyesteretts ankeutvalg sluttet seg lagmannsrettens lovtolkning når det kom til vurderingen av om forliksrådets dom er en nullitet. Lagmannsretten uttalte i LB-2019-177806 at:

«I de høyesterettsavgjørelsene hvor retten har kommet til at forliksrådets dom må anses som en nullitet og ikke kan gi grunnlag for tvangsfullbyrdelse, har parten ikke blitt lovlige innkalt til forliksrådet og heller ikke på annen måte fått vite om saken, jf. for eksempel Rt-2014-328 og Rt-2004-1136. Den alvorlige feilen har i alle sakene ligget på forliksrådets side i motsetning til i vår sak»

Dette viser at det er en streng terskel for nullitetsavgjørelser. Det kan i videre utstrekning vises til LB-2017-31444 hvor lagmannsretten uttaler at «en lovlige forkynt fraværdom i forliksrådet er ingen nullitet selv om innklagede ikke har fått forkynt forliksklagen og derfor har gyldig fravær.» Hvis forliksrådet har alt på sin side, vil det med dette se ut til at nullitet som avlastning for den absolutte to-måneders fristen for fristoppfriskning ikke vil føre frem slik Høyesterett fremmer i HR-2022-2469-A.

Dette er problematisk for saker om ID-tyveri, og får store konsekvenser dersom eneste løsning for en reell prøvelse av saken er å stevne til tingretten; hvilket bærer med seg en stor prosessrisiko, og ikke minst store kostnader for mennesker som allerede står i en sårbar økonomisk situasjon. Fristen for å stevne saken til tingretten er dessuten oversittet om fristen for oppfriskning er oversittet. Høyesterett i HR-2022-2469-A uttaler seg ikke spesifikt om fristoppfriskning ved stevning til tingretten etter tvl. § 6-14 første ledd, men det er nærliggende å tolke avgjørelsen dit hen, at månedsfristen i tvl. § 16-13 andre ledd, på samme grunnlag må innfortolkes i regelen om fristoppfriskning ved stevning til tingretten. Det vil i alle tilfeller innebære at et offer at ID-tyveri som har en fraværdom i forliksrådet mot seg, står uten mulighet for en realitetsprøving av saken sin.

En absolutt frist på to måneder medfører store konsekvenser for parter som ikke får kjennskap til saken i forliksrådet. En løsning på dette problemet er å fjerne kravet om en absolutt frist på to måneder for forliksrådet, og heller innføre en relativ frist. En relativ frist med utgangspunkt i en rimelighetsvurdering hvor det totale tidsperspektivet vektlegges, der det særlig vektlegges hvor lang tid det er gått fra klagemotpart fikk kjennskap til fraværdommen til det ble søkt om oppfriskning, er en mer hensiktsmessig løsning for saker i forliksrådet. Dette underbygges av det sentrale hensyn at oppfriskning av fraværdommer i forliksrådet skal ha så lav terskel som

mulig, samt utgangspunktet om at det er essensielt at man får en realitetsprøving av saken for å komme frem til et materielt riktig resultat, ref. også hensynet til kontradiksjon.

5.3.1 Forkynnelse

Forkynningsformen i forliksrådet er ikke underlagt domstolenes alminnelige regler for forkynning.⁷⁷ I 2017 mottok forliksrådene i Norge 77 265 saker.⁷⁸ Det ble avsagt 49 607 fraværdommer i løpet av dette året.⁷⁹ Det innebærer at ca. 64 % av forliksrådets avgjørelser fra 2017 var fraværdommer. Det er en reell risiko for at forkynningsformen har innvirkning her. Det er følgelig relevant å vurdere reglene om forkynning nærmere. Det er i denne sammenheng nødvendig å se nærmere til forskrift om postforkynning.

Etter § 8 kan forkynningstidspunktet endres om adressaten «godtgjør» at han «ikke kunne gjøre seg kjent med» dokumentet innen forkynningsdatoen. Etter § 9 kan man ved fraværdom i forliksrådet få ny forkynning om det senere viser seg at forliksrådets dokumenter «ikke kom frem til innklagede innen rett tid». Ved fastsettelse av nytt forkynningstidspunkt eller ny forkynnelse får man et nytt utgangspunkt for fristen ved å begjære oppfriskning.⁸⁰ Det innebærer at det åpnes for en mulighet til å begjære oppfriskning, selv om Høyesterett har innført en absolutt to-måneders frist for oppfriskning.

Det kan kort fastslås at § 9 normalt ikke vil få anvendelse i saker om ID-tyveri. Dette har sin bakgrunn i at det er en forutsetning at forkynnelsen ikke er lovlig. Hvis forkynnelsen ikke var lovlig, skal det sendes ny forkynning som danner utgangspunktet for det nye forkynnelsestidspunktet. Det er i denne sammenheng tidligere redegjort for at forliksrådet sin forkynnelse er lovlig i saker ved ID-tyveri. Det kan i denne sammenheng vises til LG-2021-84554, hvor lagmannsretten uttaler at forutsetningen «for å foreta ny forkynning etter § 9 er at forkynningen «[ikke] har kommet frem til innklagete i rett tid». Dette ville innebære at det ikke tidligere har funnet sted lovlig forkynning». Dette vil følgelig ikke være relevant for inneværende vurdering.

⁷⁷ Domstolloven § 163 bokstav a, jf. postforkynningsforskriften § 4 (2)

⁷⁸ Prop.62 L (2017-2018) punkt 4.1.4

⁷⁹ Prop.62 L (2017-2018) punkt 4.1.4

⁸⁰ Forskrift om postforkynnelse §§ 8 (1) og 9 (2)

Det må derfor sees videre til § 8 i forskriften om postforkynnelse. I denne sammenheng kan det vises til at rettstilstanden virker noe uklar. Det henvises til LG-2022-170914. Dette var en sak som gjaldt en fristoversittelse ved fraværdsdom i forliksrådet. Lagmannsretten uttalte at:

Det er intet i saken som tilsier at dokumentet ble sendt til feil adresse, at det forsvant i postgangen eller har blitt forlagt før utsending, slik ankende part har anført. Det er for øvrig ikke noe vilkår for lovlig forkynnelse at dokumentet er kommet til adressatens kunnskap, dersom lovens regler ellers er fulgt. Det er nok at det som skal forkynnes er kommet frem til det sted lovlig forkynnelse kan skje, i dette tilfellet til Suggarthis postkasse»

Lagmannsretten mener følgelig at det ikke er relevant om dokumentet er kommet til adressaten sin kunnskap, så lenge dokumentene er lovlig forkynt. Dette kan by på samme problematikk som ved § 9. Det virker å være motstridende med utgangspunktet i § 8 om at man kan få en endring av forkynningstidspunktet om man godtgjør at man ikke kunne gjøre seg kjent med dokumentet. Lagmannsretten vurderer imidlertid ikke § 8. Det må også bemerkes at det kun er lovligheten ved forkynnelsen som er bestridt i saken. Det sees derfor videre til andre avgjørelser for å klarlegge hvordan § 8 reguleres.

I LG-2013-188847 kom lagmannsretten til at forliksrådet ikke hadde mulighet til å endre tidspunkt for forkynnelse etter forskriftens § 8. Dette var en sak hvor fraværdsdom ble sendt til folkeregistrert adresse i Farsund, men adressat befant seg i en leilighet i Sandnes og sykehuset i Stavanger. Fraværdsdommen var lovlig forkynt. Lagmannsretten vurderte likevel vilkårene etter § 8. Det viser at § 8 har anvendelighet i saker om ID-tyveri ved lovlig forkynt fraværdsdom.

Etter § 8 er vilkåret for å endre fastsatt forkynnelsestidspunkt at mottaker «godtgjør» at man ikke har hatt mulighet til å gjøre seg kjent med dokumentet innen forkynningsdatoen. I rundskriv G-1985-165 fra Justis- og politidepartementet fremgår det at denne vurderingen må foretas etter en rimelighetsbetraktning. Lagmannsretten kom i LG-2013-188847 etter en rimelighetsbetraktning til at endringen av forkynningstidspunktet ikke var rettslig holdbar. De la hovedsakelig vekt at klagemotpart måtte forvente at det kunne komme post til folkeregistrert adresse i Farsund, som han burde gjort seg kjent med.

LG-2013-188847 viser at det må foretas en avveining av godtgjørelsen, herunder om det etter en rimelighetsbetraktning kan sies at parten ikke hadde mulighet til å gjøre seg kjent med fraværdommen i forliksrådet. For saker om ID-tyveri hvor klagemotpart ikke har fått kjennskap til saken, kan det i denne sammenheng vises til at de ikke kan bebreides for å ikke kjenne til saken. Det er ingen holdepunkter for at offeret skal mistenke at det er ventet dokumenter fra forliksrådet i posten. For øvrig er dette også tilfellet i saker om vold og truende atferd, der man kan tenke seg at offeret er forhindret i å gjøre seg kjent med dokumentene fra forliksrådet, for eksempel fordi ektemannen nekter ID-tyveri-offerret å lese dokumentene. Dette er et tungtveiende argument for at godtgjørelsen viser at man ikke er hatt mulighet til å gjøre seg kjent med dokumentene etter en rimelighetsbetraktning. Dette taler samlet sett for en endring av forkynningstidspunktet. Det er positivt for saker om ID-tyveri. Det må likevel understrekes at det for saker om ID-tyveri vil være vanskelig å sannsynliggjøre sakens omstendigheter på en overbevisende måte, slik at det faktisk etter en rimelighetsbetraktning kan foretas en endring av forkynningstidspunktet.

For å komme med forslag til en forbedring av forkynningsformen i forliksrådet vises det til LB-2022-82046. Forliksrådet kan forkynne dokumenter ved direkte oversendelse til mottaker. Dette kan skje både ved bruk av vanlig brev eller elektronisk ved bruk av betryggende teknisk løsning.⁸¹ Lagmannsretten viser til at en digital postkasse som mottaker selv har opprettet, for eksempel Altinn og Digipost, er en teknisk løsning som fungerer på en betryggende måte.⁸² Det sentrale spørsmål i saken var følgelig om det var tilstrekkelig at forliksrådsdokumentene var sendt til den digitale innboksen for at de skulle bli ansett å være lovlig forkynt. Lagmannsretten uttalte etter en utførlig redegjørelse av forarbeidene til endringer i domstoloven:

«Av effektivitetsgrunner benytter forliksrådene seg i all hovedsak av adgangen til å forkynne dokumenter i vanlig brev uten mottakskvittering, jf. postforkynningsforskriften § 4 andre ledd som fastsetter at forkynnelser som hovedregel «skal» skje i vanlig brev uten mottakskvittering. De effektivitets- og ressurs hensyn som begrunner forliksrådenes adgang til forkynne i vanlig brev uten mottakskvittering, gjør seg ikke fullt ut gjeldende ved elektronisk forkynning»

⁸¹ Domstoloven § 163 a (1)

⁸² Prop. 62 L (2017-2018) s. 16

Lagmannsretten kom etter denne vurdering til at fristen ved digital forkynnelse i forliksrådet starter å løpe når fraværdommen er åpnet. Dette er slik regelen også gjelder for de øvrige domstolene.⁸³ Hensynet bak regelen er å kompensere for usikkerheten ved mottak av elektronisk forkynning. Tidspunktet for forkynnelse skal med dette settes til dagen mottak av dokumentene er bekreftet. Dette bekreftes enten ved automatisk melding om åpning av dokumentet eller ved signering av mottak.

Denne løsningen avlastet i stor grad problemene som relateres til ofre av ID-tyveri. Risikoen for at post blir skjult eller post ender opp på feil adresse, blir betraktelig mindre. Det er selvfølgelig fortsatt en risiko for at svindler kan forhindre at offeret får kjennskap til dokumentene fra forliksrådet ved å ta seg inn i offerets digitale innboks. I denne sammenheng kan det vises til uttalelsen i Prop. 62 L (2017-2018) på s. 35:

«Også ved elektronisk forkynning er det en viss risiko for at forkynningen ikke kommer frem til rette vedkommende. I disse få tilfellene, og så lenge forkynning for forliksrådene fortsatt kan gjennomføres med vanlig brev uten mottakskvittering, risikerer en fortsatt at enkelte kan få en uriktig fraværdom mot seg. For den som får en uriktig fraværdom avsagt mot seg kan det få store konsekvenser. Departementet er opptatt av å styrke rettsikkerheten på dette punkt og derved redusere risikoen for at det uriktig avsies fraværdom»

Det er fortsatt en risiko for at forkynningen ikke kommer frem til offeret av ID-tyveriet. Det må imidlertid argumenteres for at risikoen er betraktelig lavere ved elektronisk forkynnelse enn ved vanlig postgang uten mottakskvittering. Det er forståelig at en løsning med elektronisk forkynning ikke kan bli innført som en normalordning per dags dato, da dette krever at parter for forliksrådet har muligheten til digital innboks. Det burde imidlertid innføres som fast praksis i forliksrådet at man sender ut elektronisk forkynning der partene har åpnet for muligheten til denne adgangen.

⁸³ Domstoloven § 163 bokstav b første ledd 2 punktum

6 ID-tyveri og rettssikkerhet i kontekst av EMK art. 6

6.1 Innledning

EMK art. 6 nr. 1 regulerer retten til en rettferdig rettergang. Den stadfester partene sine rettigheter ved behandlingen av sivile tvister.⁸⁴ Bestemmelsen oppstiller flere prosessuelle rettsgarantier hvilket skal sikre kvaliteten ved behandlingen av saker i retten.⁸⁵ Hvis det foreligger brudd på bestemmelsen, har parten krav på et effektivt nasjonalt botemiddel etter EMK art. 13.

Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) art. 14 nr. 1 oppstiller også grunnleggende krav til rettergangen i sivile saker. EMK art. 6 nr. 1 dekker i stor grad tilsvarende rettigheter etter SP art. 14 nr. 1. Dette vil derfor ikke redegjøres for nærmere i denne avhandlingen.

Grunnloven § 95 fastsetter kravet til rettergangen i Norge. Denne bestemmelsen overensstemmer i stor grad med EMK art. 6 nr. 1. Det er fremhevet i forarbeidende til grunnloven at det i kraft av inkorporasjonsbestemmelsen i menneskerettighetsloven § 2 er et generelt rettsstatsprinsipp om at rettergangen skal være rettferdig etter EMK art. 6 nr. 1.⁸⁶ Det innebærer at innføringen av grl. § 95 ikke har endret på rettstilstanden, men grunnlovsfestet prinsippet om en rettferdig rettergang. Det kan ha utviklet seg enkelte forskjeller ved tolkning i tiden etter vedtakelse av grl. § 95, men rettstilstanden etter EMK art. 6 nr. 1 og grl. § 95 er i stor grad sammenfallende. Det vil av denne grunn kun redegjøres for EMK art. 6 nr. 1 i den videre fremstilling.

Det kan på generelt grunnlag settes spørsmålsteget ved rettssikkerheten ved saker som behandles i forlikrådet. Dette, særlig på grunn av den manglende kompetansen til rådsmedlemmene i forlikrådet. For denne vurdering vil det sees hen til om Høyesterett sin innføring av månedsfristen for fristoppfriskning, herunder en absolutt frist på to måneder for oppfriskning i forlikrådet, er et brudd på EMK art. 6 nr. 1. Dette er en nødvendig vurdering ettersom en fraværdom i forlikrådet fører til et endelig resultat i saken. Hvis et offer av ID-tyveri står uten en mulighet

⁸⁴ Schei (2013) s. 10

⁸⁵ Lorenzen (2011) s. 366

⁸⁶ Dok.nr. 16 (2011-2012) s. 121

til å oppfriske saken i forlikrådet, samt fristen for å anke til tingretten er utgått, vil offeret stå uten mulighet til å få en realitetsprøving av saken sin. Det må følgelig vurderes om dette er et brudd på EMK art. 6 nr. 1.

Det vil i det videre redegjøres for om EMK art. 6 nr. 1 får anvendelse for saker i forlikrådet. Deretter vil det vurderes om fristen ved fristoppfriskning er et brudd på kravet til en rettferdig rettergang etter EMK art. 6 nr.1.

6.2 Har EMK art. 6 nr. 1 anvendelse i forlikrådet?

Før vurderingen av om innføringen av månedsfristen ved fristoppfriskning er i tråd med EMK art. 6 nr. 1, må det først tas stilling til om EMK art. 6 nr. 1 får anvendelse i saker som behandles i forlikrådet.

Det fremgår av art. 6 nr. 1:

«In the determination of his civil rights and obligations [...] everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law»

EMK art. 6 nr. 1 oppstiller helt fundamentale krav til rettergangen i sivile saker. Hensynet er å sikre en effektiv rettslig beskyttelse av individet sin rettsstilling.⁸⁷

6.2.1 Saklig anvendelsesområde

Det første som vil vurderes er om forlikrådet er omfattet av EMK art. 6 nr. 1 sitt saklige anvendelsesområde. Det følger av bestemmelsen at enhver har rett til å få avgjort sine «civil rights and obligations» av uavhengige domstoler. I Ringeisen mot Østerrike, er begrepet betegnet å omfatte saker som gjelder der «proceedings the result of which is decisive for private rights and obligations».⁸⁸ Dette er senere blitt strammet inn, hvor EMD har uttalt i sak Le Compte mot

⁸⁷ Grabenwarter (2014) s. 100

⁸⁸ Ringeisen mot Østerrike (2614/65) avsnitt 94

Belgia at «a tenuous connection or remote consequences do not suffice».⁸⁹ Dette innebærer at det ikke er avgjørende om saken er privatrettslig i den forstand at det er en sak mellom to private parter, men at saken er bestemmende for individets private rettigheter og plikter.

Forliksrådet sin domskompetanse er begrenset til saker om formuesverdier.⁹⁰ Dette gjelder ofte saker om pengekrav. Pengekrav og økonomiske rettigheter er i kjerneområdet for «civil rights and obligations». Begrepet «civil» underlegges imidlertid en autonom tolkning av EMD. Det er ikke avgjørende hvordan den interne regelen er definert i nasjonal rett, ettersom det utføres en vurdering av rettigheten i den konkrete saken under hensynet til hvordan rettigheten praktiseres i øvrige europeiske land.⁹¹ Det er likevel slik at saker mellom private parter om formuesverdier som hovedregel anses som borgerlige.

Det er etter redegjørelsen overfor naturlig å ta den slutning at sakene som behandles i forliksrådet faller innenfor det saklige anvendelsesområdet til EMK art. 6 nr. 1.

6.2.2 Har rettergangsgarantiene i EMK art. 6 nr.1 anvendelse på prosessen i forliksrådet?

EMK art. 6 nr. 1 sine rettergangsgarantier gjelder for borgeren «in the determination of his civil rights and obligations». Det innebærer at beskyttelsen hovedsakelig er begrenset til endelige avgjørelser. Rettergangsgarantiene får med dette betydning fra det tidspunktet rettsprosessen innledes, under den forutsetning at utfallet er bestemmende for partene sine rettigheter eller plikter.

Forliksrådet har en selvstendig og skjønnsmessig adgang til å avgjøre om det skal avsies dom i en sak.⁹² Hvis forliksrådet innstiller saken etter tvl. § 6-11 er det ikke nødvendigvis klart om det foreligger en «determination» etter EMK art. 6 nr. 1. Forliksrådet treffer imidlertid mange endelige avgjørelser, som har rettskraftig virkning. Ettersom dette er tilfellet, må behandlingen i forliksrådet betegnes å ha en bestemmende effekt for de rettigheter og plikter som gjelder

⁸⁹ Le Compte mot Belgia (7238/75) avsnitt 47

⁹⁰ Tvisteloven § 6-2 (2)

⁹¹ Harris (2014) s. 379

⁹² Tvisteloven § 6-10 (4)

partene i en sak for forlikrådet. Det at forlikrådet har domsmyndighet til å avsi endelige avgjørelser, må innebære at rettergangsgarantiene får anvendelse i forlikrådet EMK art. 6 nr. 1

Det er videre et krav om at forlikrådet er en «independent and impartial tribunal established by law». Dette avgrenses mot en redegjørelse av dette. Dette gjøres av hensyn til plass i avhandlingen. Det forutsettes at forlikrådet oppfyller vilkårene. Det som er relevans for avhandlingen, er om kravet til en rettferdig rettergang er opprettholdt i saker om ID-tyveri.

6.3 «Fair hearing»

For rettergangsgarantiene i EMK art. 6 nr. 1 er kravet om en rettferdig rettergang i kjernen av helhetsvurderingen om det foreligger brudd på bestemmelsen.⁹³ Hvorvidt en oppfriskningsfrist på to måneder er et brudd på EMK art. 6 nr. 1 beror på en helhetsvurdering, hvor det i denne vurdering vil bli sett på kravet til en kontradiktorisk behandling og kravet til domstolsbehandlingens tilgjengelighet.

6.3.1 Krav til en kontradiktorisk rettergang

Det er i EMD innfortolket et krav til at rettergangen skal være kontradiktorisk for å opprettholde kravet om en «fair hearing».⁹⁴ Kravet innebærer at partene har en anledning til å legge frem saken sin på en utførlig måte, herunder ha en adgang til å imøtegå anførslene til motparten.⁹⁵

I saken Nideröst mot Sveits ble det redegjort for kravet til en kontradiktorisk rettergang. Det ble i saken uttalt at kravet til en kontradiktorisk rettergang «requires each party to be given a reasonable opportunity to present his case under conditions that do not place him at a substantial disadvantage vis-à-vis his opponent».⁹⁶ En av partene i saken fikk ikke tilstrekkelig mulighet til å imøtegå avgjørende bevis i saken. Det innebar at det forelå brudd på EMK art. 6 nr. 1. En behandling i forlikrådet hvor en av partene ikke har fått tilstrekkelig tid og anledning til å imøtegå motpart sin side av saken, kan følgelig være et brudd på EMK art. 6 nr. 1.

⁹³ Grabenwarter (2014) s. 134

⁹⁴ Nideröst-Huber mot Sveits (18990/91) avsnitt 23

⁹⁵ Skoghøy (2022) s. 544

⁹⁶ Nideröst-Huber mot Sveits (18990/91) avsnitt 23.

Forlikrådet ivaretar hensynet til en kontradiktorisk behandling ved retten til å inngi tilsvaret etter tvl. § 6-4 første ledd og møteplikt til behandling etter tvl. § 6-6 første ledd. Mangel på en kontradiktorisk behandling er imidlertid særlig fremtredende i saker hvor det blir avsagt fraværdommer i forlikrådet. Hvilket i stor grad er forårsaket av forlikrådets forkynningsform.

For saker om ID-tyveri foreligger det på tidspunktet for avsagt fraværdom ingen indikasjoner på at det er tale om et ID-tyveri. Det innebærer at risikoen for å få en materielt uriktig avgjørelse er stor. Det er særdeles viktig at begge partene i en sak får muligheten til å legge frem sin side av saken. Ved å sikre at begge parter får fremlagt sin side av saken øker man sjansen for at rettsikkerheten er ivarett.

Innføringen av den absolutte fristen på to måneder for oppfriskning i forlikrådet er med dette en begrensning av muligheten til å få en kontradiktorisk behandling. Hvis man ikke kjenner til saken som foreligger i forlikrådet, har man ikke de nødvendige forutsetninger for å fremme saken sin. Dette tilsier at kravet til en kontradiktorisk behandling er i strid med EMK art. 6 nr. 1.

6.3.2 Krav til en tilgjengelig domstolsbehandling

Hensynet bak forlikrådsordningen er innvilge en adgang til å få en prøvelse saken sin hurtig, billig og effektiv. Det er helt essensielt at en part har anledning til å få sin sak prøvd av et tvisteløsningsorgan.

I sak *Hornsby mot Hellas* stadfester EMD at enhver har krav på at sine rettsvister kan prøves ved en domstol.⁹⁷ Dette er omtalt som kravet til «right to court». Det innebærer at nasjonale myndigheter skal avhjelpe urimelige hindringer i adgangen til domstolene, enten om dette er fysiske, økonomiske eller rettslige hindre. I utstrekning av kravet til en domstolsbehandling er det i EMK art. 6 nr. 1 innfortolket et krav om «access to court». Dette er omtalt som domstolens tilgjengelighet. I sak *Golder mot Storbritannia* uttalte EMD at «the fair, public and expeditious characteristics of judicial proceedings are of no value at all if there are no judicial proceedings».⁹⁸ Det innebærer at rettergangsgarantiene som følger av EMK art. 6 nr. 1 er illusoriske

⁹⁷ *Hornsby mot Hellas* (18357/91) avsnitt 40

⁹⁸ *Golder mot Storbritannia* (sak 4451/70) avsnitt 34

om man ikke har adgang til en behandling i domstolen. For kravet rett til domstolsbehandling er essensen at det fastlegges visse plikter for nasjonale myndigheter å avhjelpe

Det foreligger en «margin of appreciation» for nasjonale domstoler.⁹⁹ Det avgjørende for om kravet til domstolsbehandlingen er opprettholdt, er om retten til en prøvelse av saken ikke er underlagt begrensninger som gjør «the essence of the right impaired».¹⁰⁰

Forliksrådet ivaretar på generelt grunnlag retten til en domstolsadgang. I EMK art. 6 nr. 1 er en «tribunal» karakterisert ved sin rettslige funksjon.¹⁰¹ Det innebærer at organet har en kompetanse til å fatte avgjørelser med bindende virkning, en såkalt judisiell funksjon. Forliksrådet har kompetanse til å avsi endelige avgjørelser.¹⁰² Forliksrådet er med dette en domstol etter EMK art. 6 nr. 1. Det er viktig å bemerke at dette kan problematiseres mer utførlig, men av hensyn til relevans, vil ikke dette problematiseres videre.

Det må imidlertid argumenteres for ofre at ID-tyveri er forhindret denne domstolsbehandlingen. Dette kommer som en konsekvens av at det foreligger en absolutt frist på to måneder for oppfriskning i forliksrådet. Hvis fristen for oppfriskning (og stevning til tingretten) er oversittet, er det som klargjort i tidligere i avhandlingen, avgjort en fraværdom uten en realitetsprøving. Et offer av ID-tyveri står med dette uten mulighet for en realitetsbehandling av saken sin, da man ikke har tilgang for videre domstolsbehandling. Det innebærer at det kun vil være en ren tilfeldighet om man blir kjent med saken i forliksrådet før det blir avsagt fraværdom. Dette tilsier at kravet til en tilgjengelig domstolsbehandling er strid med EMK art. 6 nr. 1.

Etter drøftelsene overfor tilsier dette samlet sett for at innføringen av en absolutt frist på to måneder for oppfriskning av saker i forliksrådet er et brudd på retten til en rettfærdig rettergang etter EMK. art. 6 nr. 1.

⁹⁹ Stanev mot Bulgaria (36760/06) avsnitt 230

¹⁰⁰ Stanev mot Bulgaria (36760/06) avsnitt 230

¹⁰¹ Aall (2011) s. 391

¹⁰² Tvisteloven § 6-10

7 Avslutning

For å ivareta rettssikkerheten til ofre av ID-tyveri er det helt nødvendig å ha en mulighet til å håndheve sine rettigheter i et tvisteløsningsorgan. Forliksrådet gir offeret av et ID-tyveri en mulighet til å få en løsning av saken i et lavterskel tvisteløsningsorgan. Det reelle problem er imidlertid at det ofte blir avsagt fraværdommer i forliksrådet ved saker om ID-tyveri fordi de ikke får kjennskap til saken i forliksrådet. ID-tyveri-offeret må derfor begjære oppfriskning av saken i forliksrådet for å få en realitetsprøving av saken. Hvis det ikke foreligger en reell adgang til oppfriskning av fraværdommer i forliksrådet, vil ID-tyveri-ofrene stå uten en mulighet til å håndheve sine rettigheter.

Hensynene for å innvilge oppfriskning i saker om ID-tyveri er betraktelige, særlig ettersom ID-tyveri-offeret ofte ikke er kjent med foreligger en sak i forliksrådet. Det er på generelt grunnlag gode muligheter for oppfriskning i saker om ID-tyveri. Dette er begrunnet med at sakene ofte er avsagt ved fraværdom. Det er av vesentlig betydning å få en realitetsbehandling av saken, særlig i saker om stor personlig, økonomisk og velferdsmessig betydning. Dette er et tungtveiende argument for at saker om ID-tyveri generelt sett har en god mulighet for oppfriskning etter tvl. § 16-12 tredje ledd. Det er i denne sammenheng problematisk at Høyesterett innfortolker en månedsfrist for fristoppfriskning i forliksrådet.¹⁰³ Det innebærer at et offer av et ID-tyveri i prinsippet bare har én måned på seg for å begjære oppfriskning etter vilkårene i tvl. § 16-12. Adgangen til å få oppfriskning i en sak om ID-tyveri er med dette betraktelig redusert.

Høyesterett ser ikke rekkevidden av den effekt innføringen av to-måneders fristen får for parter i forliksrådet, særlig for de som ikke har fått kjennskap til forliksrådets dokumenter. Ved å innføre denne fristen setter man en begrensning for domstolsadgangen til de som ikke blir kjent med saken i forliksrådet. Dette opprettholder, som det ble redegjort for tidligere, ikke kravet til en rettferdig rettergang etter EMK art. 6 nr. 1.

Høyesterett fremmer at tilfellene hvor man ikke er blitt kjent med forliksrådets dokumenter vil omfattes av reglene om nullitet. Dette er imidlertid ikke tilfellet. Hvordan reglene om nullitet blir vurdert i tiden fremover vil ha vesentlig betydning for ofre av ID-tyveri. Etter gjeldende

¹⁰³ HR-2022-2469-A

rett er det imidlertid lagt til grunn en streng terskel for når en avgjørelse er en nullitet. Det innebærer at ofre av ID-tyveri står uten en mulighet til å få en realitetsprøving av saken sin.

Det er en snever mulighet for et ID-tyveri-offer å be om endring av forkynningstidspunkt, om man ikke har fått mulighet til å gjøre seg kjent med forliksrådets dokumenter.¹⁰⁴ Dette baserer seg imidlertid på at ID-tyveri-offeret kan sannsynliggjøre at man ikke har kunnet gjøre seg kjent med forliksrådets dokumenter. Dette er problematisk, ettersom risikoen for postgangen ved dette ligger hos ID-tyveri-offeret. Det har ikke nødvendigvis troverdigheten på sin side at man påstår at noen har skjult posten eller endret folkeregistrert adresse. Dette fører videre med seg problemer tilknyttet bevisførselen for sannsynliggjøringen av at man ikke hadde mulighet til å gjøre seg kjent med forliksrådets dokumenter. For å avhjelpe dette problemet kan man standardisere digital forkynning der dette er mulig. Hvilket vil medføre at risikoen for at risikoen for at man ikke blir kjent med forliksrådets dokumenter er betraktelig lavere.

Avhandlingen viser at det ikke er tilstrekkelig med muligheter for et ID-tyveri-offer å få håndhevet sine rettigheter på. Dette kommer særlig som en konsekvens av den absolutte to-måneders fristen for fristoppfriskning. For å ivareta rettighetene til ID-tyveri-ofre må det innføres en relativ frist for vurderingen av fristoppfriskning etter tvl. § 6-14 fjerde ledd fjerde punktum. Det vil bidra til at man får en helhetsvurdering av omstendighetene i den enkelte sak. Dette vil ytterligere ivareta hensynet bak innføringen av oppfriskning i forliksrådet, nettopp å bevare rettsikkerheten til klagemotparter som får avsagt uriktige fraværdommer mot seg.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Forskrift om postforkynnelse § 8

¹⁰⁵ Prop. 62. L (2017-2018) s. 37

8 Referanseliste

LITTERATUR

Bøker

- All (1995) Aall, Jørgen. *Rettergang og menneskerettigheter*. 1. utg., Oslo, 1995
- Eckhoff (2001) Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5. utg., ved Jan E. Helgesen, Oslo: Universitetsforlaget, 2001
- Lorenzen (2011) Lorenzen, Peer, Jonas Christoffersen, Nina Holst-Christensen, Peter Vedel Kessinf m.fl. *Den Europæiske Menneskerettighedskonventionen*. 3. Bind I, 2011
- Schei (2013) Schei, Bårdsen, Norden, Reusch og Øie. *Tvisteloven, Kommentarutgave, bind II*. 2. utg., Oslo
- Grabenwarter (2014) Grabenwarter, Christoph. *European Convention on Human Rights*. 1. utg., München, 2014
- Harris (2014) Harris, David J. m.fl. *Law of the European Convention on Human Rights*. 3. utg., Oxford, 2014
- Skoghøy (2022) Skoghøy, Jens Edvin Andreassen. *Tvisteløsning*. 5. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2022

Artikler

- Kind, Hanne Stine. «Hva er ID-tyveri?» (2022) <https://doi.org/10.1146/annurev.lawsocsci.1.041604.115938>. Hentet: 20.04.2023
- Skatteetaten. «Frivillig å melde flytting for studenter» (2020) <https://www.skatteetaten.no/presse/nyhetsrommet/frivillig-a-melde-flytting-for-studenter/>. Hentet 20.04.2023

Dinutvei. «Vold i parforhold – hva skal du se etter?» (2021) <https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner/hva-er-partnervold/>. Hentet 22.04.2023

Rapporter

Norsis. *ID-tyveriundersøkelsen: ID-tyveri rammer fortsatt mange – behov for flere tiltak og økt kunnskap*. Gjøvik: 2022. https://norsis.no/content/uploads/2022/06/Id_tyverirapport_liten_enkeltsider.pdf

NORSKE RETTSKILDER

Lover og forskrifter

1915	Lov 13. august nr. 5 om domstolene (domstolloven)
1935	Lov 21. juni nr. 8 om forandring i rettergangslovene (tvistemålsloven)
1985	Forskrift 11. oktober nr. 1810 om postforkynning (forskrift om postforkynning)
1986	Lov 27. juni nr. 48 om endringer i rettergangslovene (endringslov til rettergangslovgivning)
1992	Lov 26. juni nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven)
2005	Lov 17. juni nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)
2018	Lov 22. juni nr. 80 om endringer i domstolloven mv. (elektronisk kommunikasjon mv.) (endringslov til domstolloven mv.)

Forarbeider

Ot.prp.nr.23 (1935)	Om forandringer i rettergangslovene (ankeordningen i civile saker)
Ot.prp.nr.51 (2004-2005)	Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)
Dok.nr. 16 (2011-2012)	Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven
Prop. 62 L (2017-2018)	Endringer i domstolloven mv. (elektronisk kommunikasjon mv)
NOU 2001:32 A	Rett på sak: Lov om tvisteløsning (tvisteloven)
NOU 2001:32 B	Rett på sak: Lov om tvisteløsning (tvisteloven)

Rundskriv

G-1985-165	Omlegging av forkynningsordningen – overgang til forkynning pr. Post
------------	--

Rettspraksis

HR-2012-2203-A
HR-2013-2626-U
HR-2018-430-U
HR-2019-540-U
HR-2019-1103-U
HR-2019-1384-U
HR-2020-79-U
HR-2020-732-U
HR-2020-2021-A
HR-2021-1765-U
HR-2022-2469-A
HR-2022-1752-A

HR-2023-184-U

Rt. 1992 s. 1661

Rt. 2000 s. 996

Rt. 2001 s. 947

Rt. 2004 s. 1136

Rt. 2008 s. 812

Rt. 2008 s. 1723

Rt. 2008 s 1802

Rt. 2010 s. 49

Rt. 2010 s. 495

Rt. 2010 s. 497

Rt. 2011 s. 885

Rt. 2012 s. 803

Rt. 2012 s. 294

Rt. 2012 s. 1846

Rt. 2013 s. 1672

Rt. 2013 s. 1079

Rt. 2013 s. 1672

Rt. 2012 s. 1846

Rt. 2012 s. 294

Rt. 2014 s 191

Rt. 2014 s. 328

LB-2016-133442

LB-2017-31444

LB-2019-177806

LB-2021-179058

LB-2022-181739

LB-2022-82046

LB-2022-176927

LG-2013-188847

LG-2014-114526

LG-2021-84554

LG-2022-166857

LG-2022-170914

LF-2012-186779

INTERNASJONALE KILDER

Lover

1950

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 4. november 1950 (EMK)

Rettspraksis

Ringeisen mot Østerrike

The European Court of Human Rights, Strasbourg, 16. juli 1971

Golder mot Storbritannia

The European Court of Human Rights, Strasbourg, 21 februar 1975

Le Compte m.fl. mot Belgia

The European Court of Human Rights, Strasbourg, 23. juni 1981

Nideröst mot Sveits

The European Court of Human Rights, Strasbourg, 18 februar 1997

Hornsby mot Hellas

The European Court of Human Rights, Strasbourg, 19 mars 1997

Stanev mot Bulgaria

The European Court of Human Rights, Strasbourg, 17 januar 2012